

Amnesty press

NR 3 2016

I GARDEROBEN
Irans homosexuella
lever farligt
SIDAN 46

Å VILKEN HÄRLIG FRED!
En teaterkollekt
blev 50-årig fond
SIDAN 46

KRIGETS MURAR

*Konflikten mellan
PKK och den turkiska
staten skärps.*

SIDAN 8

Femton långa år

Medan världens uppmärksamhet var riktad på följderna av al-Qaidas attacker mot USA den 11 september passade Eritreas president *Isaias Afewerki* på att slå till mot den opposition som fanns i det styrande partiet PDFJ, Folkets front för demokrati och rättvisa. Under våren 2001 hade veteraner inom partiet vågat höja sina röster för demokratiska reformer tio år efter att Eritrea hade utropat sin självständighet när befrielse rörelsen PDFJ tågade in i huvudstaden Asmara den 24 maj 1991. Befrielsekampen hade pågått i decennier och krävt stora offer. Eritrea hade varit en italiensk koloni men efter andra världskrigets slut beslöt FN år 1950 att landet skulle ingå i en federation med Etiopien. När Etiopien 1962 annekterade Eritrea intensifierades självständighetskampen.

Efter EPLF:s seger 1991 kunde övergången till självständighet ske under ordnade former med en FN-organiserad folkomröstning 1993 och Eritrea sågs av många som ett föredöme bland afrikanska länder. Så kom det förödande kriget mellan Etiopien och Eritrea 1998-2000 då tusentals soldater dog i ett skyttegravs krig. Det kriget kastar fortfarande sin skugga över Eritrea och är en orsak till att landet har ett värnpliktsystem som motiveras av att ett nytt krig kan

ULF B ANDERSSON

Chefredaktör

komma. Och besvikelsen är stor i Eritrea över att omvärlden struntat i att Etiopien, trots ett internationellt skiljedomsbeslut år 2002, fortfarande ockuperar staden Badme. I det unika långreportage från Eritrea av Martin Schibbye och Johan Persson som Expressen i samarbete med Blank Spot Project publicerade i somras fick läsaren en god inblick i det officiella synsättet på landets situation.

Samtidigt är det bara president Afewerki och det styrande partiet som bär ansvar för att personer som greps i september 2001 fortfarande sitter fängslade utan att ha ställts inför rätta. Det handlar om dissidenterna inom PDFJ och det dussintal journalister som greps när regimen stängde alla oberoende medier. Amnesty har hela tiden betraktat dem, liksom många andra gripna i Eritrea, som samvetsfångar. Den 23 september är det 15 år sedan den svensk-eritreanske journalisten Dawit Isaak greps. Den tidning, Setit, han hade varit med om att starta, förbjöds. Idag är hans öde välkänt i Sverige och solidariteten har varit omfattande men arbetet med att kräva frigivning av honom och andra samvetsfångar i Eritrea får inte upphöra trots bristen på framgång. IIII

Ulf B Andersson

FOTO: SANDRA JOHNSON

AMNESTY PRESS är ett forum för information och diskussion kring mänskliga rättigheter samt de områden som faller inom ramen för Amnestys globala och övergripande prioriteringar. Amnesty Press leds av en självständig redaktör som också är ansvarig utgivare. Artiklar representerar inte nödvändigtvis Amnestys åsikter. Det gäller även annonsmaterial, till exempel bilagor. Amnesty Press utges av Amnesty International, svenska sektionen.

REDAKTION: Ulf B Andersson, redaktör, ansvarig utgivare. Malin Engman (layout), Vera Häggblom (sociala medier).
GRAFISK FORM/AD: A4/Lotta Lundin.
REPRO: A4/Lotta Lundin.
ADRESS: Box 4719, 116 92 Stockholm.
TELEFON: 08-729 02 00, fax: 08-729 02 01.
E-POST: ap@amnesty.se
HEMSIDA: amnestypress.se
PRENUMERATION: 200 kr.
SVENSKA SEKTIONEN: Postgiro 900072-0, bankgiro 900-0720.

TRYCKERI: V-TAB AB, Vimmerby, 2016.
PRESSLÄGGNING: 14 september 2016.
Utkommer med fyra nummer 2016.
MANUSSTOPP: Nr 4/2016: 24 oktober.
HOS LÄSARNA: 25 november.
ISSN: 0284-7108. Detta nummer trycks i 108 500 exemplar.
ANNONSER: Richard Kruuse: richard@lvdmalmo.se
OMSLAG: Uygur Önder Simsek. Bilden visar säkerhetsstyrkornas mur runt Sur i Diyarbakir.

UPPROR. En medlem i de kurdiska styrkorna YPS i Nusaybin i mars 2016. Den 25 maj drog sig YPS tillbaka från staden.

FOTO: UYGAR ÖNDER SIMSEK

26 SINJAR TVÅ ÅR EFTER IS INTÅG

SOMMAREN 2014 chockades världen när IS intog Sinjar och yazidier fördrevs, kidnappades och mördades. Amnesty Press har besökt Sinjar.

40 LANDET UTAN HOMOSEXUELLA

NÄR IRANS DÅVARANDE president Ahmadinejad besökte USA sade han att Iran saknar homosexuella. Amnesty Press har träffat några av de osynliga iranierna som lever ett liv i skugga.

DESSUTOM

6

GODA NYHETER
Fler fångar har i sommar frigivits från fånglägret på Guantánamobasen.

39

KRÖNIKA
Jennie Aquilonius har besökt Paradise Hotel.

44

SÅ GICK DET SEN
80 år har gått sedan Federico García Lorca mördades.

AMNESTYFONDEN 50 ÅR

46 **NÄR "Å VILKEN HÄRLIG FRED!"** hade premiär den 1 september 1966 blev det startskottet för Amnestyfonden. Vi berättar om en 50-åring.

IRONI. Här spelas "Å vilken härlig fred!"

FOTO: BEATA BERGSTRÖM

60 ÅR AV KONFLIKT

KASHMIR UPPLEVER NU de värsta oroligheterna på sex år och fram till 12 september hade minst 80 personer dödats och cirka 10 000 skadats i den indiskt administrerade delen av området sedan den 8 juli. Det var då som **Burhan Wani, 22**, dödades av indiska styrkor. Han var en populär befälhavare inom Hizb-ul-Mujahideen, en väpnad grupp med bas i den pakistanska delen av Kashmir. Vid begravningen (bilden) i Burhan Wanis hemby Dadsara uppgav lokala medier att totalt 200 000 sörjande deltog.

Vid delningen av Brittiska Indien 1947 och det efterföljande kriget mellan Indien och Pakistan delades Kashmir. Sedan 1949 övervakar FN kontrollinjen. Den folkomröstning som utlovades har aldrig genomförts. Under sommaren har utgångsförbud rått i Kashmirdalen och förhållandet mellan Indien och Pakistan har åter försämrats.

FOTO: EMIL WESOLOWSKI

ASSYRISK LEDARE FRI EFTER DRYGT TVÅ ÅR

 - **GABRIEL HAR RINGT** mig och tackat för stöd och uppmuntran.

Det berättar **Lars-Erik Öller** från Amnestys grupp 140 efter beskedet i juni att **Gabriel Mouche Kouri** har blivit villkorligt frigiven av regimen i Syrien. Han är en

av ledarna inom Assyrian Democratic Organization, ADO, och greps den 19 december 2013. Gripandet ledde till protester från människorättsorganisationer, assyriska grupper och länder som USA. Grupp 140 har samlat in omkring 5 000 namnunderskrifter bland annat på hemmamatcher med fotbollslaget Assyriska i Södertälje.

Assyrier i Syrien har förföljts både av **Bashar al-Assads** regim och jihadistgrupper, däribland IS, Islamiska staten.

ROMSKA SKOLBARN FÅR NYA CHANSER

 DEN 1 SEPTEMBER 2016 trädde ett tillägg till den tjeckiska skollagen i kraft. Förändringarna kan leda till att alla skolbarn i Tjeckien nu får rätt till en icke-diskriminerande skolgång, konstaterar Amnesty.

Tjeckien har länge kritiserats för diskriminerande behandling av främst romska barn i skolväsendet, och har blivit anmält till Europadomstolen av 18 romer som menade att de hade blivit diskriminerade i skolan på grund av sin etniska tillhörighet. Domstolen slog år 2007 fast att deras rättigheter hade kränkts.

EU-kommissionen vidtog 2014, till stor del till följd av aktivt påverkansarbete från Amnesty en ovanlig åtgärd som innebar att kommissionen inledde ett så kallat överträdelseförfarande mot Tjeckien med anledningen att landet bröt mot den bindande anti-diskrimineringslagstiftningen inom EU.

Nya frigivningar

 NÄR BARACK OBAMA i januari 2009 tillträdde som USA:s president lovade han att stänga USA:s fångläger på militärbasen Guantánamo på Kuba. Som mest satt år 2003 över 620 män fängslade i lägret. Totalt har 779 män hållits fängslade. Vid en presskonferens under sitt besök i Laos i september sade **Barack Obama** att han inte har gett upp målet att stänga fånglägret och vicepresident **Joe Biden** har sagt att han räknar med att lägret ska vara stängt när maktskiftet i Vita huset äger rum i januari i 2017.

Enligt Miami Herald har USA

stängt ett av lägren, Camp 5, och personalen på 2 000 soldater och civila ska skalas ned till 400 till årsskiftet. När Obama tillträdde fanns det 242 fångar men efter den senaste frigivningen den 15 augusti, då Förenade Arabemiraten tog emot 15 fångar, är antalet nu nere i 61.

Av dessa är ett 20-tal klara för frigivningen om något land är villigt att ta emot dem. En mindre grupp betraktas som farliga terrorister medan den resterande gruppens öde ännu inte har avgjorts. Den republikanska majoriteten i USA:s kongress har dock sett till att alla planer på att flytta fångar

från Guantánamo för att ställas inför rätta i civila domstolar på fastlandet stoppats.

Tortyren i fånglägret ska ha upphört men någon rättslig uppgörelse med de ansvariga för tortyren har inte ägt rum. Två av fångarna, **Abd al-Rahim al-Nashiri** och **Zayn al-Abidin Muhammad Husayn** (Abu Zubaydah), fick dock sina uppgifter om tortyr i Rumänien respektive Litauen, när de befann sig i CIA:s hemliga fångelser i Europa, behandlade i Europadomstolen för mänskliga rättigheter i Strasbourg den 28 juni i år.

Totalt har ett 30-tal länder tagit emot frigivna fångar från Guantánamo. I år har också Ghana, Oman, Montenegro, Senegal, Serbien, Italien och Bosnien-Hercegovina tagit emot frigivna fångar. Amnestys sektion i USA välkomnade beskedet den 15 augusti om att 15 fångar blivit fria: – Detta är ett kraftfullt tecken att president Obama menar allvar med att stänga Guantánamo innan han lämnar ämbetet. Om han misslyckas så kan nästa administration fylla lägret med nya fångar som riskerar att bli permanent.

ULF B ANDERSSON

14 ÅR. Solen går ner över Guantánamo på fånglägrets första dag 11 januari 2002. Efter drygt 14 år är 61 män kvar i lägret.

FOTO: MOD/USA

JOURNALIST FRI MOT BORGEN

 DEN 81-ÅRIGE journalisten **Shafik Rahman** frigavs den

6 september sedan Högsta domstolen i Bangladesh hade beviljat begäran om borgen. Shafik Rahman är en välkänd journalist som är redaktör för månadstidningen Mouchake Dhil. Han är anhängare av det största oppositionspartiet BNP och har åtskilliga gånger tidigare förföljts av myndigheterna på grund av sitt journalistiska arbete.

Shafik Rahman greps den 16 april anklagad för att ha ingått i en konspiration för att kidnappa och mörda premiärminister **Sheikh Hasinas** son. Något åtal har ännu inte väckts. Borgen gäller i tre månader och Shafik Rahman har reseförbud.

I Bangladesh har sekulära bloggare de senaste åren utsatts för allt värre våld från jihadistgrupper. Myndigheterna har också skärpt sin politik mot kritiska röster. Den 28 augusti greps **Dilip Roy**, studentaktivist på Rajshahi-universitetet efter att på Facebook ha kritiserat Sheikh Hasina och hennes styrande parti, Awami-förbundet. Han hotas av 14 års fängelse. Amnesty kräver att åtalet läggs ned.

 Jag tackar Amnesty International och alla dem som kämpade på ett eller annat sätt för min frigivning.

Det sade demokratiaktivisten Fred Bauma från organisationen Lucha i Demokratiska republiken Kongo sedan han i slutet av augusti hade blivit fri efter 17 månader i häng. Han och kollegan Yves Makwambala, som också frigavs, lyftes fram av Amnesty i "Skriv för frihet" förra året. De greps vid ett möte med ungdomsorganisationer om medborgarutbildning inför valet.

SAKNADEN. Anhöriga till en stupad PKK-krigare vid graven i Yüksekova nära gränsen till Iran.
FOTO: UYGAR ÖNDER SIMSEK

KRIGETS ÅTERKOMST

I FJOL ÅTERUPPTOGS KRIGET mellan den kurdiska PKK-gerillan och den turkiska staten. Konflikten har gett förstörda städer, hundratusentals internflyktingar och anklagelser om etnisk rensning. Hur hänger utvecklingen samman med kriget i Syrien och vilken roll spelar västvärlden i det som nu händer?

TEXT: JOAKIM MEDIN

Strecket område är Rojava, det kurdiska självstyre som har uppstått under det syriska kriget.

TURKIET

HUVUDSTAD:
Ankara

POLITIK:
Republik. Recep Tayyip Erdoğan från AKP är president. Undantagstillstånd efter kuppförsöket den 15 juli.

YTA:
783 562 km²
(Sverige:
449 964 km²)
BEFOLKNING:
79,5 miljoner.

”Lycklig är den som kan kalla sig turk”. De gigantiska orden står skrivna med ljus färgade stenar, på sidan av ett högt berg i det kurdiska sydöstra Turkiet. Vi åker bil mellan de båda städerna Mardin och Kiziltepe och kan se bokstäverna från vägen under flera kilometer. Det turknationalistiska mottot myntades 1933 av republikens grundare *Mustafa Kemal Atatürk*. I många år tvingades Turkiets barn inleda varje skoldag med att säga en lojalitetsed med samma motto. År 2013 avskaffades till sist denna praktik, som avskyddes av många kurder och andra som inte är etniska turkar. Från samma år – fredens år – började också de jättestora orden där uppe på berget så sakta tyna bort.

FOTO: JOAKIM MEDIN

ÅTERBRUK. ”Lycklig är den som kan kalla sig turk” dammas av igen.

– Men för några månader sedan dammade armén av dem igen. De planerar även att markera bokstäverna med kritvita stenar så att de ska synas tydligare, säger vår kurdiska chaufför, som kommer från Mardin.

Mycket mer symboliskt än så kan det knappast bli. Idag har även den väpnade konflikten mellan kurder och den turkiska staten ännu en gång dammats av och från hösten 2016 blivit särskilt viktig för omvärlden

Abdullah Öcalan

att hålla ett öga på. Inbördeskriget började 1984 när gerillastyrkor från Kurdistans arbetarparti, PKK, gick till attack för att tillkämpa sig ett självständigt kurdiskt hemland, i de sydöstra delarna av Turkiet. PKK bildades 1978 med *Abdullah Öcalan* som ledare. Öcalan greps i Kenya 1999 och dömdes till livstids fängelse i Turkiet, efter att cirka 40 000 människor dött i kriget och tusentals kurdiska byar bränts ner. Kriget fortsatte ändå.

Efter trevande samtal mellan Öcalan och staten lyckades man till sist utropa en ömsesidig vapenvila på våren 2013. En fredsprocess inleddes där den milt islamistiska AKP-regeringen under *Recep Tayyip Erdoğan* utlovade demokratiska reformer.

PKK skulle i sin tur ”tysta sina vapen”, som Öcalan uttryckte det. Utvecklingen sågs som mycket hoppfull av både kurder och turkar. Men ingen av parterna fullföljde sina löften.

Vår bil stannar i Kiziltepe. Inne i en moské i utkanten av staden sitter det folk i två långa rader, samt tre imamer på ena kortsidan. På väggarna hänger flera tavlor som avbildar en ung man i grönspräcklig gerillauniform. Det här är en martyrceremoni, anordnad av en lokal familj som har mist en fjärde son i den kurdiska väpnade kampen. Men det har inte varit i strid mot den turkiska staten, utan mot jihadisterna i Islamiska staten, IS. Sonen stupade när han kämpade mot IS utanför staden Manbij i norra Syrien, som krigare i den kurdiska YPG-milisen.

– Vi vet att den turkiska staten har hjälpt

IS! Staten har alltid försökt stoppa kurderna från att få sina rättigheter och nu händer det igen, säger *Gülser Yıldırım* som håller tal under ceremonin.

Hon är medlem i det pro-kurdiska oppositionspartiet HDP som i juni 2015 kom

SORGEN. Martyrceremoni för turkisk-kurdisk man i Kiziltepe. Han stupade i Syrien i kampen mot IS.

FOTO: JOAKIM MEDIN

REPUBLIKEN TURKIET

DEN TURKISKA REPUBLIKEN GRUNDADES 1923 av landsfadern *Mustafa Kemal Atatürk*, i ruinerna av det gamla Osmanska riket. Atatürk genomförde reformer som moderniserade landet, men som även tvingade in dess mångkulturella och mångkonfessionella befolkning i en turknationalistisk monokultur. Kurder, landets största minoritet, har sedan 1920-talet gjort väpnat och politiskt motstånd mot denna statsideologi för att få självstyre eller kulturella rättigheter.

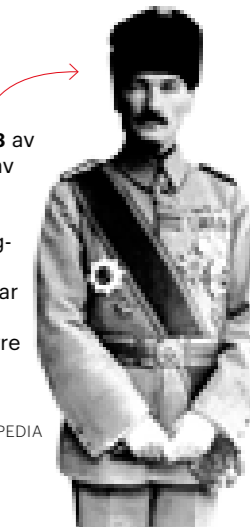

FOTO: WIKIPEDIA

PKK

Kurdistans arbetarparti. Inledde år 1984 ett uppror för ett självständigt Kurdistan. Grundaren, Abdullah Öcalan, är fängslad sedan 1999. Partiet kräver numera självstyre.

YPG

Folkets försvarsenheter i Rojava. Därtill finns kvinnomilisen YPJ.

PYD

Demokratiska unionpartiet som sedan 2012 byggt upp det kurdiska självstyret, Rojava, i norra Syrien. PYD är i praktiken PKK:s syriska gren.

in i det turkiska parlamentet, där Gülser Yildirim även är en av partiets ledamöter. Hennes tal handlar framför allt om Syrien, som är en källa till hopp.

– Den här gången kommer de inte att lyckas stoppa oss! Den här gången kommer vi att vinna vår frihet och det är tack vare martyrerna, säger hon.

Den stupade unge mannen från Kızıltepe är en av martyrerna. Kriget mellan kurder och den turkiska staten bröt ut igen i juli 2015. Men scenen i moskén visar att konflikten har återuppstått i en skepnad som är både mer komplicerad och internationell än tidigare. Det senaste året har dessutom varit den mest våldsamma fasen i krigets hela historia.

Kızıltepe ligger bara en mil norr om den syriska gränsen. På andra sidan bor det också kurder. Där ligger idag Rojava, det kurdiska självstyre som har uppstått under det syriska kriget och som nu sträcker sig över nästan hela norra Syrien. Kurderna tog först kontrollen över tre områden längs med gränsen till Turkiet på sommaren 2012. Där utropade de självstyre från den syriska staten i januari 2014 och har sedan dess bildat vad som liknar en kurdisk ministat.

Motorn bakom denna utveckling är det syrisk-kurdiska vänsterpartiet PYD, som har mycket starka organisatoriska band till PKK och likt dem följer Abdullah Öcalans

revolutionära ideologi – och dessutom implementerar den i samhället. Rojava försvaras av YPG-milisen, som i flera år framgångsrikt stridit mot IS och andra fiender i norra Syrien. Kurderna har under kriget anklagat Turkiets president Erdoğan för att understödja dessa fiender, särskilt jihadisterna i IS, för att de ska attackera och stoppa revolutionen i Rojava.

Tvåhundra kilometer väster om Kızıltepe ligger den kurdiska staden Suruç. Där finns ett kulturcenter vid namn Amara, som har en stor och lummig trädgård innanför sina murar. Det var här den historiska fredsprocessen mellan PKK och den turkiska staten slutade. Den 20 juli 2015 sprängde sig en självmordsbombare från IS i trädgården och dödade 34 unga människor från en turkisk socialistorganisation, som var på väg till hjälparbete i den krigsdrabbade staden Kobane i Rojava. Kobane hade varit nära att intas av IS hösten 2014 men kurdiska styrkor kunde med hjälp av flygunderstöd från USA slå tillbaka IS.

– Alla vet vad som hände här. Det är inga svårigheter. IS genomförde bombningen men det var staten som hjälpte dem, säger Amaras vaktmästare Mehmet, som själv var på plats och såg attentatet.

PKK och den kurdiska vänsterrörelsen är av samma åsikt: från och med juli 2015 började Erdoğan skicka IS efter kurderna inte bara i Rojava, utan även i Turkiet. De IS-bombningar som den kurdiska rörelsen har drabbats av i Turkiet har varit statens förlängda politik, anser man.

Två dagar efter bombningen i Suruç sköts två turkiska poliser till döds i staden Ceylanpınar. En hämndaktion från PKK, antog de flesta. Den 24 juli 2015 återupptog Turkiet fullskaliga flygbombningar mot PKK:s högkvarter i Qandilbergen i den kurdiska regionen i norra Irak. Det syriska kriget ”läckte in” i Turkiet och blev genom attentatet från IS den utlösande faktorn, ➤

AKP MED RECEP TAYYIP ERDOĞAN

2002 TOG AKP SOM FÖRSTA ISLAMISTISKA PARTI över makten, i det tidigare alltid sekulärt styrda Turkiet. Premiärminister **Recep Tayyip Erdoğan** visade först en vilja att lösa den kurdiska frågan, vilket resulterade i fredsprocessen med PKK 2013. Men som president från 2014 har Erdogan kritiserats för ett allt mer auktoritärt styre, med islamistiska inslag och sedan återupptogs kriget mot PKK. Den 15 juli gjordes ett kuppöversök som dock Erdoğan lyckades slå ned. Undantagstillstånd utlystes och många människor har fängslats. Erdoğan skyllde kuppen på **Fethullah Gülen**, en muslimsk predikant som sedan 1999 lever i USA och begärde att han utlämnas.

FOTO: WIKIPEDIA

AMNESTY PRESS NUMMER 3 2016

”Alla vet vad som hände här. Det är inga svårigheter. IS genomförde bombningen men det var staten som hjälpte dem.”

BOMBEN. Här i en trädgård i Suruç dog 34 människor den 20 juli 2015 i en bombattack från IS.

FOTO: JOAKIM MEDIN

STÄNGT. Avspärningar runt Sur i Diyarbakir. Här pågick strider fram till i mars i år. FOTO: JOAKIM MEDIN

”Ingen får gå igenom här. Plocka inte fram din kamera heller, polisen ser dig och tar dig direkt om du försöker fotografera.”

legitimitet och att centralmaktens representanter nu saknade auktoritet i dessa områden. I september 2015 meddelade DBP även att de skulle organisera offentliga seminarier i 15 städer, för att diskutera hur den nya autonomin skulle utformas.

President Erdoğan sade, bara en dag efter detta besked, att de ansvariga skulle få betala dyrt. Polisen arresterade snart åtskilliga DBP-borgmästare. Flera arga kurdiska ungdomar som protesterade sköts ihjäl. Efter det grävde PKK:s inofficiella ungdomsrörelse YDG-H diken och byggde barrikader och ställde sig på vakt med Kalasjnikovs och raketgevär för att försvara självstyrena från polisen. YDG-H bytte snart namn till YPS. Ni kommer att förgöras i era hus, i dikena ni har grävt”, svarade Erdoğan. Staten utropade långvariga utgångsförbud och belägrade stadsgerillans fästen med soldater, pansarvagnar och tungt artilleri.

Hårda strider rasade sedan mellan ungdomarna och armén från september i fjol ända fram till juni i år, innan kriget flyttade ut på landsbygden igen. Ingen utomstående vet med säkerhet hur många stridande som dött. Stadsgerillan sade i sin årsrapport att 2 218 turkiska soldater och poliser hade dödats, medan Erdoğan har talat om 7 600 dödade kurder. Själva säger sig de båda parterna bara ha förlorat några hundra stridande var. Krigets katastrofala effekt på själva städerna har istället varit mycket tydligare.

– Titta här. De har jämnat alla hus med marken. Det ser ut som om hela stadsdelen har försvunnit, säger *Süleyman*, som jag träffar i en kebabrestaurang på gatan ovanför den fyrbenta minareten i Sur.

På sin mobiltelefon visar han bilder tagna uppifrån ett hustak i närheten. De månghundraåriga byggnaderna står fortfarande upp, sotiga och skottskadade. Men där det

➤ som fick vapenvilan att kollapsa. Men den här gången stannade kriget inte uppe i bergen, som förr.

V i reser vidare i sydost, till storstaden Diyarbakir som är det viktigaste centret för den kurdiska vänster-rörelsen. Genom årtusendena har många civilisationer lämnat sina avtryck i Sur, Diyarbakirs antika stadskärna. I juli 2015 hamnade Surs romerska ringmur på Unescos världsarvslista. Idag sitter engelskspråkiga skyltar fortfarande uppe längs huvudgatan, för att tipsa turisterna, som inte längre kommer hit, om historiska byggnader. Ner för en smal gata i östra Sur syns ett av stadens landmärken, den berömda fyrbenta minareten bredvid den femhundraåriga Sheikh Mutahhar-moskén. Men det går inte längre att besöka den. Gatan är avspärrad med ett vitt plastskynke och poliskravallstaket. Husfasaderna, markiserna och plåtjalusierna längs gatan är dessutom pepprade med kulhål.

– Ingen får gå igenom här. Plocka inte fram din kamera heller, polisen ser dig och tar dig direkt om du försöker fotografera, varnar en ung kvinna på gatan.

Bara några veckor in i det nya kriget började borgmästare från det kurdiska partiet DBP plötsligt att deklarerat självstyre från staten. DBP är ett regionalt systerparti till HDP och verksamt här i sydost. I en rad städer och även stadsdelar som Sur, vars invånare har starka PKK-sympatier, förklarade man att den turkiska staten hade mist all

PÅ VAKT. En aktivist från kurdiska självförsvarsstyrkorna YPS i Nusaybin den 4 mars.

FOTO: UYGAR ÖNDER SIMSEK

förut fanns ett gytter av smala gränder med gamla bostadshus, där vi besökare älskade att gå vilse, är det på en stor yta idag helt platt. På några av bilderna syns grävmaskiner som skövlar bort ruiner. Striderna inne i de kurdiska städerna har lett till en mycket omfattande förstörelse, framför allt genom arméns granatbeskjutningar. Turkiets regering har själv talat om 6 000 förstörda byggnader, som skulle kosta motsvarande tre miljarder kronor att bygga upp igen. Sannolikt är de siffrorna en underdrift.

Det är Süleymans far *Abdulhalim* som äger kebabrestaurangen. Striderna i Sur varade fram till i mars och under flera månader tilläts han inte

alls komma hit. Nu när restaurangen är öppen igen säger han sig ha mist 90 procent av sitt tidigare kundunderlag. Gatan var tidigare tungt trafikerad av fotgängare men det har upphört idag. Förlusterna börjar bli för stora och inom kort måste han kanske slå igen, precis som 1 500 andra företag i Sur tvingats göra på grund av striderna.

På väggen i restaurangen hänger en tavla med *Sheikh Said*, som ledde det första stora kurdiska upproret mot den turkiska staten och som avrättades här i Diyarbakir år 1925. Både Abdulhalim och Süleyman är kurdiska patrioter. Men idag känner sig båda likväl besvikna på PKK, på grund av hur hårt de själva drabbats.

– Jag älskar vad olika revolutionärer och PKK

➤ har gjort tidigare. Men under alla år har striderna alltid varit ute på landsbygden. Varför tog de kriget in till våra egna städer? När vi just hade fått in ett kurdiskt parti i parlamentet för första gången, säger Süleyman.

Ikadan kritik lyfter en hel del andra kurder. PKK borde ha ändrat sina strategier när de såg hur hårt civila drabbades. Det är enbart Turkiet och Erdoğan som har vunnit på att kurdiska städer förstörts, menar de. Under fredsprocessen gick den kurdiska ekonomin också tydligt framåt, där nya företag och jobb bildades i Diyarbakır. Nu försöker medelklassen sälja hemmen för att flytta ifrån konflikten igen.

Men hos ännu fler kurder har istället en större kritik och ett allt värre hat riktats mot den turkiska staten. Hundratals civila dödades när armén till synes urskillningslöst besköt städer, och soldater har regelbundet lämnat rasistisk, anti-kurdisk graffiti efter sig på väggarna. Den 24 juni i år gavs de arméstyrkor som har varit inblandade i dessa aktiviteter immunitet mot åtal efter beslut av parlamentet. Samtidigt har Erdoğan insisterat på att kurder är likvärdiga medborgare och att det inte finns någon kurdisk

fråga i Turkiet, utan bara ett problem med terrorism.

En hel del kurder tror också att det funnits ett dolt syfte bakom förstörelsen av deras städer: demografiska förändringar. Över 400 000 människor uppskattas ha blivit internflyktingar som en konsekvens av striderna inne i städer. Det pro-kurdiska partiet HDP har sitt största stöd hos precis dessa människor. Erdoğan beskylls för att ha planerat en attack mot städerna direkt efter valet den 7 juni 2015, när HDP fick 13 procent av rösterna och kom in i parlamentet som en stark oppositionell röst.

När utgångsförbuden hävts i kurdernas städer, har staten låtit konfiskera stora markområden och allt på dem. I İdil rör det sig om 80–85 procent av hela staden, i Sur om 82 procent av all mark. Flera kurdiska kommunledningar har gått till domstol för att bestrida konfiskeringarna och i Sur har de små armeniska och syrisk-ortodoxa församlingarna, vars kyrkor också de facto förståtligats, inlett egna juridiska processer.

– Sedan 15 år tillbaka har kommunerna i dessa områden legat i händerna på pro-kurdiska partier. De har varit organisatoriska fästen för den kurdiska politiska rörelsen. Nu vill staten förändra den demografiska strukturen. Staten ber invånare som har flytt att inte återvända hem och att istället flytta in i nybyggda flervåningshus i Mardin, Istanbul eller andra städer, säger en anonym tjänsteperson vid GABB, ett samarbetsorgan för kommunerna i sydöstra Turkiet.

Det låter i princip som att den turkiska staten vill genomföra en etnisk rensning, vilket än så länge verkar allt för otroligt. Men i den fattiga stadsdelen Şehitlik i Diyarbakır möter jag ändå en internflykting som säger att hon är en av många som faktiskt inte får flytta hem igen. Leyla bor med sina sex små barn i en enrumslägenhet, på taket av ett slitet cementhus. När kriget kom till Sur hamnade deras hem mitt emellan stadsgerillans och polisens avspärrningar.

Gerillan ropade att de skulle stanna kvar, polisen ropade att de skulle ge sig av. ➤

KURDERNA

KURDERNA BLEV UTAN ETT EGET HEMLAND när det moderna Mellanöstern skapades, efter det första världskriget. Istället blev kurderna minoritetsfolk i Turkiet, Syrien, Irak och Iran där makt-havarna sett dem som hot mot gränserna och därför i varierande grad förtryckt deras kultur, språk och identitet. Politiken började först i Turkiet på 1920-talet, där det länge var förbjudet att tala kurdiska och till och med kurdernas existens förnekades. Kurderna har gjort uppror mot centralmakterna sedan 1920-talet.

Kurdistan arbetarparti (PKK) bildades 1978 av Abdullah Öcalan och inledde ett gerillakrig mot den turkiska staten 1984. Målet var först ett socialistiskt, självständigt Kurdistan men sedan Öcalan fängslades 1999 kämpar man för självstyre. PKK ser sig som en fortsättning på tidigare kurdiska uppror. Tiotusentals människor har dödats i konflikten. PKK utgör samtidigt det ideologiska navet i en transnationell, politisk massrörelse som är verksam i alla länder där kurder bor. Sedan 2014 är rörelsens revolutionära kurder i Rojava, norra Syrien, allierade med USA för att bekämpa jihadist-rörelsen Islamiska staten, IS.

INGA BIDRAG. Leyla bor med sina barn och uppger att staten inte vill att hon återvänder till Sur i Diyarbakır.

FOTO: JOAKIM MEDIN

SJÄLVSTYRE. Hilmi Aydoğdu från Demokratiska samhällskongressen, KCD, i Diyarbakır vill ha ett kurdiskt självstyre som i norra Syrien. FOTO: JOAKIM MEDIN

Efter att ha väntat i 45 dagar med eldstrider utanför dörren tvingades de till sist att fly. Familjen anslöt sig till 20 000 andra människor som hade gett sig av. De har förlorat allt de ägde, inklusive lägenheten som brunnit ner. Vore det möjligt, skulle Leyla nu ändå ta med sig barnen och bygga upp sitt gamla hem från grunden igen.

– Men det är förbjudet. Jag skulle få bidrag av staten istället, men när jag registrerade vår adress här i Şehitlik så upphörde det. Jag fick bara två utbetalningar med totalt 2 000 lira (strax under 6 000 kronor), förklarar hon.

Turkiets före premiärminister *Ahmet Davutoğlu* sade innan han

Ahmet Davutoğlu

avgick den 24 maj, att Sur ska byggas om och få en planerad stadsbild, så att det blir som Toledo i Spanien. En plats för turism, som frontar den historiska arkitekturen. De trånga gamla kvarteren med fattiga bostäder som har varit en förutsättning för att göra Sur till ett starkt PKK-fäste, ska alltihop rivas, enligt en plan som Diyarbakirs regeringstillsatta guvernör presenterade i våras.

Även om det senaste året i sydöstra Turkiet låter som bara en vettlös spiral av våld och vendettor, ligger egentligen politik bakom mycket av utvecklingen. När kurderna i fjol utropade självstyre från staten, vilket drog på sig

statens vrede, försökte de i själva verket kopiera ett politiskt system som redan blivit en verklighet på andra sidan syriska gränsen.

PKK är inte bara en gerillaarmé. Det är en transnationell, politisk massrörelse med en mängd grupper knutna till sig, som alla följer Abdullah Öcalan och hans ideologi. Sedan år 2005 går denna ideologi inte längre ut på att bilda ett eget land, utan på att decentralisera nationalstaten genom lokala självstyren. Precis detta system har idag etablerats i Rojava, där partiet PYD och YPG-milisen båda ingår i massrörelsen kring Öcalan.

– Vi vill bygga samma självstyre som i Rojava. Systemet där är inte nytt, det har sina rötter härifrån och är något vi har arbetat med ända sedan år 2007, säger *Hilmi Aydoğdu*, som sitter i ledningen för

Demokratiska samhällskongressen, KCD, i Diyarbakır.

Öcalans anhängare är välkända för att vara organiserade i ett hopplöst stort antal revolutionära grupper. KCD är en paraplyfront som samlar alla dessa, inklusive partierna HDP och DBP. När borgmästarna från DBP deklarerade självstyre i sina städer var det med det klara målet att bilda samma autonomi som kurderna redan har i Syrien.

– Vi vill visa att det här som vi kämpar för inte är någon dröm. Det är en verklighet och vi jobbar väldigt hårt med den i Rojava, med självstyret. Skulle vi ha misslyckats, då var vi beredda på att det kunde kosta, säger *Hilmi Aydoğdu*.

Ett sådant resonemang måste förstås

med bakgrund av att kurderna envetet gjort uppror i nästan 100 år i Mellanöstern, för att få självstyre. Få kurder har några illusioner om att deras frihetsvisioner ska uppfyllas utan att ett högt pris måste betalas. Erdoğan har i flera år känt sig hotad av revolutionen i Rojava och fruktat att den ska inspirera kurderna i Turkiet till att också resa sig – vilket till sist hände. De upproriska kurdiska städerna slogs ner oerhört hårt, för att till varje pris bryta ner PKK-sympatiserande fästen och förhindra nya Rojava.

En förklaring varför PKK inte fullföljde sitt löfte från fredsprocessen om att ”tysta sina vapen”, är att många av dess gerillasoldater åkte till Rojava, gick med i YPG-milisen och istället avfytrade sina Kalasnikovs mot jihadisterna i IS. På hösten 2014 allierade sig den USA-ledda västkoalitionen

KAMPEN MOT IS. Kurdiska YPG-milisen som är allierade med västvärlden i kampen mot IS i Syrien men som egentligen också har mycket starka band till PKK.

FOTO: JOAKIM MEDIN

MOT IS. Turkiska stridsvagnar på väg mot Syrien den 26 augusti för att attackera Jarablus.

FOTO: SEDAT SUNA/EPA/TT

med YPG och kurderna blev en oumbärlig markstyrka, som med amerikanskt flygun-derstöd sedan har fördrivit IS från nästan hela norra Syrien. Samtidigt har kurderna utökat sitt självstyre till dessa områden. Denna expansion har gjort Turkiet allt mer aggressivt och därför också involverat västvärlden i konflikten, mer än någonsin tidigare.

Det har dock inte lett till att västvärlden försökt verka för en förändring, exempelvis genom att insistera på reformer i Turkiet, som kulturella rättigheter åt kurderna, rätten till undervisning på kurdiska och en utökad decentralisering. Istället har både USA, Storbritannien och flera andra stater gång på gång upprepat att Rojava saknar band till PKK och konflikten om kurdfrågan i Turkiet. Anledningen till detta är att både USA, Nato och EU har terroriststämplat PKK på grund av dess krig mot Turkiet och samtidigt verkar ointresserade av att finna en lösning på kriget. Samtidigt har ändå västvärlden behövt YPG i kampen mot IS.

Detta politiska spel ledde till att konflikten slog in på en mycket farlig ny väg den

24 augusti, när Turkiet för första gången gick in med egna specialstyrkor i en militär intervention i norra Syrien. Med styrkorna följde runt 1 500 syriska rebeller och syftet var att trycka tillbaka de expanderande kurderna. Under de första tre dygnen efter inmarschen så utsattes YPG först för turkiska granatbeskjutningar. Den 26 augusti dödade en självmordsbombare från PKK elva poliser och skadade 78 i staden Cizre i Turkiet. Dagen efter den attacken flygbombade och besköt Turkiet kurdisk gerilla och civila inne i Syrien, med omkring 40 döda som resultat.

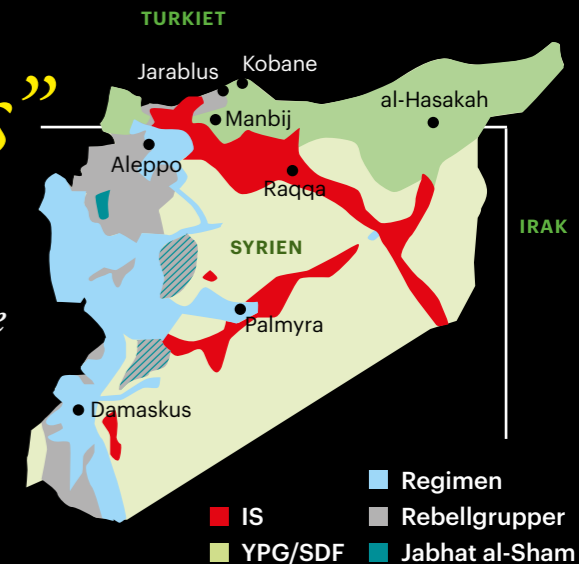
USA är allierat med både YPG och Turkiet och ger båda två flygun-derstöd. En vecka in i invasionen förmådde stormakten medla fram en tillfällig vapenvila mellan de båda sidorna men en fortsatt aggressiv retorik och fullständigt motsatta politisk-militära mål i norra Syrien tydde på att nya strider snart kunde blossa upp igen.

- Vi kommer att fortsätta kämpa oavsett vad som händer med denna vapenvila, sade den kurdiska utrikesministern Abdulkarim Omar på telefon från Qamishli, nordöstra Rojava, samma dag som vapenvilan utropades den 30 augusti. ■■■■

”PKK ska krossas”

Medan eld upphör råder i Syrien sedan 12 september fortsätter kriget i sydöstra Turkiet och president Erdoğan förklarade den 8 september att den ”största militära operationen i turkisk historia” nu har inletts mot PKK. Turkiet fortsätter sitt intrång i norra Syrien.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

VAD VILL TURKIET?

EFTER TILLSLAGEN MOT den så kallade Gülen-rörelsen efter kupp-försöket i Turkiet den 15 juli har nu president Erdoğan och det styrande AKP koncentrerat sig på att krossa de kurder som ses som ett

hot mot den turkiska staten. Den 7 september uppgav armén att 186 PKK-medlemmar skulle ha dödats i en offensiv i distriktet Çukurca vid gränsen mot Irak. Kurdiskvänliga tidningar har förbjudits och den 8

september meddelades att 11 285 lärare som misstänks vara PKK-sympatisörer har stängts av. 24 kurdiska borgmästare avsattes och det väntas att ledare inom partiet HDP nu kommer att ställas inför rätta.

AKTÖRER I OMRÅDET

USA Är allierat med Turkiet. Stödjer samtidigt kurdiska partiet PYD och dess milis YPG i norra Syrien med flygun-derstöd och har, liksom Storbritannien och Frankrike, specialförband som slåss tillsammans med YPG/SDF. SDF har skapats för att samordna kurdiska YPG, sunnimuslimska araber och kristna styrkor i norra Syrien. SDF befriade under sommaren Manbij som behärskats av IS, Islamiska staten.

RYSSLAND Har återigen goda förbindelser med Turkiet. Stödjer kurdiska PYD/YPG.

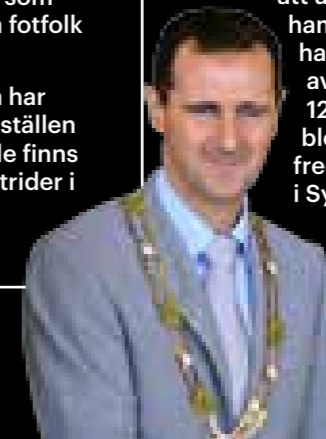
FSA Fria syriska armén. Rebellgrupp som stöds av Turkiet och nu används som fotfolk i den turkiska inmarschen i Turkiet.

DAMASKUS Bashar al-Assads regim har samexisterat med PYD/YPG på de få ställen i norra Syrien där regimen fortfarande finns kvar. Under sommaren utbröt dock strider i al-Hasakah.

ALLA KRIGAR MOT ALLA?

I AUGUSTI GICK TURKISKA STYRKOR in i Syrien och tillsammans med allierade inom FSA erövrades snabbt staden Jarablus från IS. ”Operation Eufrats sköld” ska fortsätta med målet att Turkiet ska ta kontroll över gränsområdet mellan Syrien och Turkiet.

Tidigare var Turkiets mål att avsätta Bashar al-Assads regim i Damaskus men nu betonas att ”Syriens territoriella integritet måste bevaras”. Förutom att slå tillbaka IS vill Turkiet försvaga Rojava, det kurdiska självstyret i norra Syrien som ses som en del av PKK. USA har försökt medla för att undvika att Turkiet och YPG/SDF hamnar i öppen strid. YPG och SDF har förklarat att de ska respektera avtalet om eld upphör i Syrien den 12 september. Hittills har Turkiet blockerat kurdernas deltagande i fredssamtal om en politisk lösning i Syrien.

ÅTER VÄN? Turkiet tycks ha gett upp målet att störta Bashar al-Assad.

FOTO: WIKIPEDIA

BURUNDI VÄGRAR TA EMOT FN-STYRKA

FN:S SÄKERHETS RÅD beslöt den 30 juli med elva ja-röster och fyra nedlagda röster att skicka en styrka på 228 FN-poliser för att övervaka människorättssituationen i Burundi där över 500 personer dödats

och 270 000 har flytt sedan våren 2015. Burundis regering förklarade dock att läget är under kontroll och att endast 50 obehäpnade poliser kan accepteras. Demonstrationer hölls i huvudstaden Bujumbura mot FN. **||||**

FÄNGSLAD. Nabeel Rajab på sitt kontor i Bahrain.

NYA ÅTAL MOT NABEEL RAJAB

I SAUDIEN sitter **Nabeel Rajab**, ledare för människorättsorganisationen BCHR, fortfarande i häkte. Han greps återigen i juni och hotas av 15 års fängelse för att ha spritt "falska nyheter" och ha "förolämpat främmande makt" sedan han på twitter kritiserat Saudiarabiens krigföring i Jemen. Han har tidigare avtjänat straff efter att protesterna i Bahrain slogs ned i mars 2011. När han var fri under 2014 reste han till Europa och besökte bland annat Sverige.

I samband med Nabeel Rajabs 52-årsdag den 1 september genomförde bland andra PEN, Amnesty International, FIDH och Index on Censorship en protestaktion utanför Bahraains ambassad i London och en lång rad organisationer skrev till

Bahraains kung och vädjade om att Nabeel Rajab ska frigges.

Sedan New York Times den 5 september publicerat ett brev från Nabeel Rajab krävde också USA att han omedelbart ska frigges. USA är allierat med Bahrain och har en viktig flottbas i landet.

Enligt al-Jazira förbereder nu åklagare ytterligare ett åtal då Nabeel Rajab anklagas för att "medvetet ha spritt falska rykten" i en utländsk tidning.

Under sommaren har också Bahraains största oppositionsparti, al-Wefaq, upplösts. I juni valde **Zainab al-Khawaja** (se Fatta Pennan 4/2015) att lämna landet och gå i exil i Danmark. Hon frigavs av humanitära skäl tillsammans med sin 15 månader gamla son. **||||**

FRED? Syriska armén intar den 9 september Ramussa i utkanten av Aleppo.

FOTO: GEORGE OURFALIAN/AFP/TT

Eld upphör

VID SOLNEDGÅNGEN den 12 september tystnade vapnen i Syrien. De första rapporterna talade om enstaka brott mot det eld upphör som Ryssland och USA hade förhandlat fram i Genève den 9 september. Om striderna inte återupptas har Ryssland och USA planerat ett nytt agerande i det krig som nu har pågått i över fem år.

De båda stormakterna ska samarbeta militärt för att angripa IS, Islamiska staten och Jabhat Fatah al-Sham (tidigare Nusrafronten), som den 28 juli meddelade att de lämnar al-Qaida och bytte namn. Om det rysk-amerikanska samarbetet blir verklighet kommer detta ge en ny dimension i kriget då Nusrafronten, på många platser är en del av rebellstyrkorna. En

med många frågetecken

av de starkaste islamistgrupperna bland rebellerna, Ahrar al-Sham, hade först avvisat vapenvilan men det är möjligt att de nu kommer avstå från attacker.

Ryssland och USA har inte nämnt hur Syriens politiska framtid ska formis. Och Syriens president **Bashar al-Assad** utlovade den 12 september segervisst att hela Syrien ska återerövras.

Amnesty International publicerade den 18 augusti en uppmärksamman rapport där organisationen uppger att 17 723 människor dött i den syriska regimens fångelser sedan år 2011. I rapporten berättas också om tortyr, misshandel och våldtäkter.

-Det är brott mot mänskliga rättigheter. De ansvariga för

dessa avskyvärda brott måste ställas inför rätta, sade **Philip Luther**, chef för Amnestys Mellanöstern och Nordafrikaavdelning.

Den 5 juli publicerade Amnesty också en rapport där rebellgrupperna Nour al-Dine Zinki-rörelsen,

16:e divisionen, Levant Front, Ahrar al-Sham och Nusrafronten anklagades för omfattande övergrepp i rebellkontrollerade delar av Aleppo och Idlib. Både Rysslands och USA:s bombningar i Syrien har också kritiserats av Amnesty. USA-koalitionen anklagades den 19 juli för att ha dödat omkring 100 civila runt staden Manbij som då kontrollerades av IS.

ULF B ANDERSSON

TONÅRING HÄNGD FÖR VÅLDTÄKT

DEN 2 AUGUSTI avslöjade Amnesty att 19-åriga **Hassan Afshar** hade hängts i Arak-fängelset i provinsen Markazi i Iran den 18 juli. Hassan Afshar hade dömts för anal våldtäkt av en man i slutet av år 2014. Avrättningen genomfördes trots att kontoret för den högsta rättsliga instansen i Iran hade lovat familjen att de skulle ta upp fallet igen för översyn 15 september. Amnesty riktade skarp kritik mot avrättningen.

Hassan Afshar greps i december 2014, när han var 17 år, sedan myndigheterna fått en anmälan om att han och två andra ungdomar tvingat en tonårig pojke till anala samlag. Hassan Afshar sade att det rört sig om frivilligt sex och att målsäganden tidigare hade deltagit i samkönat sex under samtycke.

Hassan Afshar saknade tillgång till advokat och rättsväsendet stressade igenom hela processen och två månader efter att han greps dömdes han till döden. **||||**

ICC FÅR KOMMA TILL ISRAEL

ISRAELS utrikesdepartement bekräftade den 2 september att en delegation från ICC, Internationella brottmålsdomstolen i Haag, kommer att tillåtas besöka Israel. Sedan Palestinska myndigheten blev medlem i ICC har en preliminär undersökning inletts om Gazakriget 2014. Beskedet betraktas som historiskt då Israel hittills vägrat samarbeta med FN:s undersökningar om händelser i Gaza. I Israels egna utredningar av kriget 2014 har den egna armén friats från alla misstankar om krigsbrott. **||||**

SAMKÖNAT SEX BLIR LAGLIGT

DEN 10 AUGUSTI beslöt Högsta domstolen i Belize att kriminaliseringen av samkönat sex strider mot landets författning. Belize var under namnet Brittiska Honduras brittisk koloni fram till 1981 och lagen mot "könsligt umgänge

som strider mot naturens ordning" infördes år 1888.

Bland hbtq-aktivister i Karibien växer nu hoppet om avkriminalisering i de elva tidigare brittiska kolonier som fortfarande har kvar lagar mot samkönat sex. **||||**

"Djupt olyckligt beslut"

Robert Hårdh, chef för Civil Rights Defenders, om att Sida beslutat stoppa bistånd som går till Promolex, som arbetar för skydd av mänskliga rättigheter i Transnistrien. Enligt Aftonbladet/Blank Spot Project anses stödet till Promolex försvåra de förhandlingar som förs med Transnistrien som 1992 bröt sig ur Moldavien.

AMNESTY STÄNGDE KONTOR I INDIEN

DEN 13 AUGUSTI hölls ett seminarium om mänskiorättssituationen i Jammu och Kashmir, där nya oroligheter har brutit ut under sommaren i den del som administreras av Indien, på Amnesty Internationals kontor i Bangalore.

Vid mötet ropades slagord om "Azaadi" (frihet). ABVP, en högerorienterad studentorganisation med kopplingar till det hindunationalistiska regeringspartiet BJP, lämnade in en polisanmälan där Amnesty anklagades för "uppvigling" och "anti-nationella aktiviteter". Nyhetsbyrån Reuters rapporterade att polisen uppgav att Amnesty överlämnat videofilm från seminariet som skulle granskas.

Ingen Amnestyanställd var involverad i de påstådda slagorden, sade **Champa Patel**, chef för Amnestys avdelning för Sydasiern. Vi är en oberoende människorättsorganisation som inte tar ställning i frågor som självbestämmande.

Sedan ABVP den 17 augusti

ILSKA. Regeringspartiet BJP demonstrerar mot Amnesty i Bangalore den 24 augusti.

FOTO: AIJAZ RAHI/AP/TT

organiserat demonstrationer mot Amnesty i flera indiska städer valde Amnesty på inrådan av polisen att tillfälligt stänga sina indiska kontor och enligt The Hindu uppmanades de 86 anställda vid kontoret i Bangalore att arbeta hemma. Planerade seminarier om Kashmir i Bombay och New Delhi ställdes också in av säkerhetsskäl.

Om Prakash, polischef i delstaten Karnataka, sade till The Hindu att det inte fanns några klara bevis för uppvigling från Amnestys sida. **||||**

FRIGIVEN. Mykola Vakaruk, en av de 13 frigivna fångarna, berättar den 30 augusti i Donetsk om hur han under 600 dagar i ukrainsk fångenskap misshandlades.

FOTO: ALEXEY FILIPPOV/AFP/TT

Hemliga

Den 21 juli publicerade Amnesty International och Human Rights Watch, HRW, gemensamt rapporten "You Don't Exist." *Arbitrary Detentions, Enforced Disappearances, and Torture in Eastern Ukraine*".

I rapporten hävdas att både den ukrainska säkerhetstjänsten SBU och de facto-myndigheterna i folkrepublikerna Donetsk och Luhansk torterar civila och håller dem i hemliga häkten. Enligt rapporten kan syftet vara att ha fångar som sedan kan användas som "valuta" vid fångutväxlingar mellan regeringen i Kiev och separatisterna i östra Ukraina.

Det kan aldrig vara lagligt eller försvarligt att föra bort folk från gatan, skära av dem från kontakt med familj och advokater och sedan misshandla dem och utsätta dem för övergrepp, sade **Tanya Lokshina**, utredare på

fångar släppta

Human Rights Watch, HRW. Ukrainas regering får stöd av Nato, EU och USA medan folkrepublikerna i östra Ukraina stöds av Ryssland.

Tortyr och hemliga fångelser hör inte till historien i Ukraina. Det händer just nu på bägge sidor i konflikten, sade **Denis Krivosheev**, chef för Amnestys utredningsavdelning för Eurasia. De länder som ger stöd - vilken sida det än handlar om - vet om detta. De kan inte fortsätta blunda för dessa motbjudande övergrepp.

Ett av fallen som finns i rapporten är "Vadim", en 39-årig man som i april 2015 stoppades vid en ukrainsk vägspärr. Han tillbringade sex veckor i fångenskap hos den ukrainska säkerhetstjänsten, SBU, som torterade honom för att få honom att erkänna att han ar-

betade för separatisterna. När han frigavs återvände Vadim hem till Donetsk där separatistmyndigheterna omedelbart grep honom. Under två månader hölls han i hemligt fängelse och utsattes för misshandel för att han skulle erkänna att han hade rekryterats som agent av SBU.

SBU anklagas i rapporten för att ha ett hemligt fängelse i Charkiv. FN hävdade i sin senaste Ukrainarapport den 3 juni att 15 män och en kvinna hålls inspärrade där. Efter att rapporten publicerades frisläpptes under en vecka 12 män och en kvinna från hemliga häkten på den ukrainska sidan. Amnesty och HRW har nu skrivit till Ukrainas militäråklagare med krav på att fler hemliga fångar ska frigges.

ULF B ANDERSSON

ORO ÖVER LAGFÖRSLAG OM ABORT

EN RAD ORGANISATIONER, däribland Amnesty International, FIDH, Center for Reproductive Rights och familjeplaneringsorganisationen IPPF har uttryckt oro och protesterar mot ett förslag som har lagts fram i parlamentet i El Salvador.

Det är högerpartiet ARENA som vill skärpa abortlagstiftningen så att maxstraffet för abort ska bli 50 års fängelse. Partiet har 32 av 84 platser i nationalförsamlingen medan det styrande vänsterpartiet FMLN har 31 mandat.

El Salvador är ett av få länder där abort är totalförbjudet. Enligt nyhetsbyrån Reuters uppskattas det att cirka 35 000 aborter görs i hemlighet varje år. **||||**

"LÖJEVÄCKANDE AV FACEBOOK"

DEN 9 SEPTEMBER utsattes Facebook för en storm av kritik i Norge och tidningen Aftenposten ägnade fem helsidor åt en uppgörelse med att giganten på sociala medier plockat bort den ikoniska bilden från Vietnamkriget där den lilla flickan **Kim Phuc** 8 juni 1972 flyr undan ett bombanfall med napalm.

Bland de som drabbades var Norges statsminister **Erna Solberg**. Facebook-medlemmar som kritiserade beslutet stängdes av innan Facebook till sist backade.

Sherif Elsayed-Ali, chef för Amnesty Internationals avdelning för teknologi och mänskliga rättigheter, sade att det var "löjeväckande" att Facebook inte kan skilja historiska krigsbilder från barnpornografi. **||||**

Espen Egil Hansen, chefredaktör för Aftenposten.

ÖDE. Förutom väpnade medlemmar ur olika miliser och peshmergas syns knappt en människa till i Sinjar City.

SINJAR

– två år
efter
attacken
från IS

DEN 3 AUGUSTI var det två år sedan IS intog yazidiernas hjärtland Sinjar i norra Irak. Tusentals yazidier mördades, kidnappades och förslavades. Tiotusentals flydde. IS har nu drivits bort från stora delar av Sinjar, men få yazidier har återvänt. Förstörelsen är enorm och det råder ovisshet om vem eller vilka som styr i området.

TEXT OCH FOTO: **BENGT SIGVARDSSON**

Zumani, några kilometer söder om Sinjar City, den största staden i Sinjar-distriktet i provinsen Nineve i nordvästra Irak, skjuter tre inhägnade upphöjningar upp ur det solbrända gräset. Innanför stängeln ligger patronhylsor, delar av människoskelett, klänningar, damunderkläder, ögonbindlar och rep utspridda.

Några yazidiska soldater från peshmerga, det kurdiska självstyrets armé i nordöstra Irak, pekar på långa svarta hårtussar som sticker upp ur marken. En av soldaterna plockar upp en liten rödvit hårsnodd.

– Det är en typ av hårsnoddar som yazidiska barn brukar använda. Det mesta tyder på att det framförallt finns kvinnor och barn i den här massgraven, säger han.

Soldaterna uppskattar att i var och en av de tre massgravarna finns kvarlevorna av 20–40 yazidiska män, kvinnor och barn som avrättades när den militanta jihadist-gruppen IS, Islamiska Staten, intog Sinjar-distriktet den 3 augusti 2014. IS avancerade sedan vidare österut men stoppades av kurdisk peshmerga och amerikanska flygbombningar när de närmade sig de autonoma kurdiska områdena, KRG.

Idag, två år senare, har flera områden i Sinjar återtagits från IS. Organisationen Yazda har kartlagt ett femtiotal massgravar, men de har ännu inte undersökts av specialister.

– Ingen vet exakt hur många kroppar det finns i massgravarna. Uppgifter om vilka som kan ligga begravda i dem kommer framförallt från vittnen som överlevde avrättningarna genom att till exempel gömma sig under döda kroppar, berättar en soldat.

Några hundra meter från gravarna i Zumani ligger frontlinjen till området i södra Sinjar som fortfarande kontrolleras av IS. Österut ligger den IS-kontrollerade miljonstaden Mosul och den övervägande kristna Nineve-slätten som den irakiska armén, kurdisk peshmerga och dess allierade nu förbereder en offensiv mot. Sinjar City återtog i november 2015 efter närmare 15 månaders strider. Förödelsen i staden är enorm. Gatorna kantas av raserade, kulhålsperforerade byggnader. Förutom medlemmar ur olika miliser och peshmergas syns knappt en människa.

Enligt IOM (International Organization for Migration) har cirka 420 personer återvänt till staden som tidigare hade över 80 000 invånare. I några hus, som klarat sig hyfsat undan striderna, har fyra familjer på 30 personer flyttat in.

– Vi återvände i slutet av maj eftersom detta är vårt land. I nästan två år levde vi i tält i Dohuk i KRG. Vi fick ingen hjälp där men det får vi inte här heller. Trots att vi har bott här i två månader har borgmästaren inte besökt oss. Ingen har frågat om vi behöver hjälp, säger 80-åriga *Suleiman Murad Ali*.

Det finns ingen samhällsservice. Inga skolor. Ingen hälsovård.

– Det finns varken el eller vatten. Alla hus som tillhörde yazidier och shiamuslimer är förstörda. Man har börjat städa upp lite men inget har börjat återuppbyggas, säger *Suleiman Murad Ali*.

Husen som familjerna bor i är inte deras egna.

– Vi bor här eftersom våra gårdar brändes ned av IS. De har tagit allt vi ägde – vår bil,

IRAK

HUVUDSTAD:
Bagdad.

POLITIK:
Sedan 2014 har IS, Islamiska staten, tagit kontroll över delar av Irak men med internationellt stöd har irakiska armén, peshmerga-styrkor från de kurdiska delarna och shiamuslimsk milis under våren inlett en motoffensiv.

YTA:
437 072 km².
(Sverige
449 964 km²)

BEFOLKNING:
Drygt 37 miljoner.

våra 20 får och de har förstört våra olivodlingar, säger Suleiman Murad Ali.

Familjerna vågar inte ta sig till sina marker. De ligger alltför nära frontlinjen.

– IS beskjuter fortfarande staden med granater ibland. Vi känner oss inte helt trygga här, men det är bättre än att leva som flyktingar i KRG, säger 22-åriga fyrbarnsmamman *Wahida Khero*.

Norr om Sinjar City reser sig Sinjarbergsmassivet dit cirka 40 000 yazidier flydde undan IS i början av augusti 2014. Där var de fast under stekande sol i över en vecka tills den syrisk-kurdiska YPG-milisen och turkisk-kurdiska PKK öppnade en flyktkorridor via Syrien till KRG i norra Irak. Än idag lever cirka 15 000 yazidiska internflyktingar på bergets sluttningar. Den heta luften är fylld av odörer från sophögar och toalettskjul som ligger utspridda mellan tält och egenhändigt byggda skjul. I ett av tälten sitter några män från den IS-kontrollerade byn Tel Azer söder om Sinjar City.

– Vi valde att stanna på berget för att slåss mot IS. Hade IS intagit Sinjar-berget hade ingen kunnat ta kontroll över det igen, säger *Aido Hassom*.

– Först i januari 2015, efter att en del området kring Sinjar-berget hade befriats, kunde frivilligorganisationer komma hit med förnödenheter till oss, säger *Kawal Hassan*.

Männen tror att IS snart är historia även

ÅTER HEMMA. *Wahida Khero* och *Bapir Suleiman Murad*, här med tvillingarna *Kaniwah* och *Vian*, återvände till Sinjar City med sina fyra barn i maj 2016.

VÄNTAN. *Nasser Hajj* och *Kawal Hassan* är några av drygt 15 000 yazidiska internflyktingar som lever i läger på Sinjar-bergets sluttningar sedan augusti 2014. De väntar på att IS ska drivas bort från deras byar.

i södra Sinjar. De kommer att återvända till Tel Azer så fort byn har blivit röjd på minor och bråte. IS uppskattas fortfarande hålla över 5 000 yazidier, framförallt kvinnor och flickor, i fångenskap, bland annat släktingar och bekanta till männen.

– En del har lyckats fly tack vare att vi har lånat pengar till att anlita flyktmugglare, säger *Nasser Hajj*.

Enligt yazidierna är massakern sommaren 2014 den 74:e som drabbat dem genom historien. Männen fruktar att det inte är den sista massakern såvida Sinjar inte får internationellt beskydd och egna välbeväpnade yazidiska säkerhetsstyrkor.

– Vi begär inte ett eget land. Vi vill leva i Irak, men utan att förtryckas, säger *Nasser Hajj*.

De utesluter en samexistens utan väpnat beskydd med sina före detta sunni-arabiska grannar. Männen, liksom de flesta yazidier

som jag träffar, hävdar att sunni-arabiska grannar anslöt sig till IS när jihadisterna intog Sinjar.

– Hur ska vi kunna leva med människor som kidnappade våra kvinnor och dödade våra män, frågar sig *Nasser Hajj*.

Sedan 2005 garanterar den irakiska konstitutionen autonomi för de kurdiska områdena i nordöstra Irak. Det finns emellertid flera territorier som centralregeringen i Bagdad och KRG tvistar om. Hit hör Nineve-provinsen där Sinjar officiellt är under Bagdads administration, men som i realiteten kontrolleras av KRG. Eller snarare ”kontrollerades”. Allteftersom IS har drivits bort från Sinjar har en uppsjö av miliser och peshmergas etablerat militära träningsbaser, kontor och vägspärrar där.

Starkast närvaro har det största KRG-regeringspartiet KDP (Kurdistan Democratic

Party), men även det rivaliserande KRG-partiet PUK (Patriotic Union of Kurdistan) finns på plats. Andra starka aktörer är PKK, YPG och deras yazidiska systemilis YBS (Sinjar Resistance Units). Det finns även flera självständiga väpnade yazidiska grupper.

I staden Snuny, som återerövrades från IS i slutet av 2014, berättar KDP-anshängaren *Sleiman Fano* från stadsledningen att endast kring 15 procent av kommunens cirka 148 000 invånare har återvänt. Det finns varken skolor, hushållsvatten eller fungerande elnät. Ekonomin är slagen i spillror.

– Men de främsta anledningarna till att folk inte återvänder är att säkerhetsläget fortfarande är instabilt. Dessutom vimlar det av illegala väpnade styrkor, som PKK och YPG, i området, säger *Sleiman Fano*.

PKK och YPG har stöd bland många yazi-

”Ingen vet exakt hur många kroppar det finns i massgravarna.”

”Alla hus som tillhörde yazidier och shiamuslimar är förstörda.”

dier. När KRG-peshmergan retirerade inför IS i Sinjar var de PKK och YPG som gick in och försvarade fronterna, bistod med förnödenheter till internflyktingarna och hjälpte tiotusentals att fly till KRG.

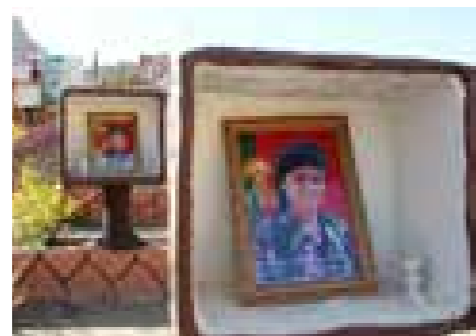
– Peshmerga har koordinerat kampen mot IS med PKK och YPG. Vi är tacksamma för vad de har gjort här, men även vår peshmerga har hjälpt YPG och PKK att slåss mot IS i Kobane, säger Sleiman Fano.

Han syftar på att cirka 150 KRG-peshmergas bistod YPG under strider mot IS i Kobane i norra Syrien i oktober 2014.

– Efter att Kobane hade befriats återvände våra peshmergas hem, men YPG och PKK har stannat här, säger Sleiman Fano.

Det råder ovisshet bland många återvändare om vad som händer – eller vilka som styr – i Sinjar.

– Det är ett och ett halvt år sedan Snuny-området befriades, men det sker ingen utveckling. Inget återuppbyggs, det finns inget vatten, ingen el – ingenting. Folk hindras att föra in vattenpumpar, får och en del matvaror från KRG till Sinjar. Det är som om vi är under belägring men vi vet inte varför, säger en lärare i Snunys grannstad Bara.

STUPADE. Minnesmonument vid Sinjarberget över medlemmar i turkisk-kurdiska PKK, syrisk-kurdiska YPG och yazidiska YBS som stupat i kampen mot IS i Sinjar.

– Vi har ingen fri rörlighet. Allt vi har i bilarna kollas vid vägspärrarna. Varenda låda med grönsaker och frukt töms upp och ned. Det kanske är av säkerhetsskäl, men detta måste lösas på något vis eftersom det kostar oss mycket i tid och pengar, säger en bonde i Snuny.

andsvägarna i Sinjar omgärdas av obrukade åkrar och sönderbombade öde byar. De flesta yazidierna befinner sig fortfarande på flykt i KRG som har tagit emot cirka 1,8 miljoner irakiska internflyktingar och flyktingar från Syrien. Det är emellertid inte bara yazidier och andra religiösa minoriteter som är på flykt. En del av de förstörda, öde byarna beboddes tidigare av sunnimuslimska araber. På den kurdiska säkerhetstjänstens (Asayish) högkvarter i Snuny berättar dess chef, *Aziz Haji Kalaf*, att tidigare levde sunni-araber och yazidier sida vid sida i staden. Idag lyser sunni-araberna med sin frånvaro.

– När IS attackerade Snuny fick de stöd av sunnimuslimska invånare som stannade kvar när staden var under IS kontroll. När Snuny återerövrades flydde de med IS, säger Aziz Haji Kalaf.

Amnesty har anklagat yazidisk milis för att ha dödat arabiska civila som hämnad och enligt en rapport från Amnesty International den 20 januari 2016, hindras också sunni-araber av peshmerga att återvända till sina hem i Sinjar, något som KRG förnekar.

Aziz Haji Kalaf känner inte till att några sunni-araber ska ha försökt återvända till Snuny.

– Men jag tror att en del av dem kommer att återvända så småningom, men inte de som samarbetade med IS, säger han. ■■■

IS trängs tillbaka

Yazidiernas flykt undan IS vid Sinjar sommaren 2014 fick stor uppmärksamhet. Fortfarande saknas många av dem som då kidnappades av IS. Nu förlorar IS mark i norra Irak.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

AKTÖRER I KRIGET I IRAK

KRG Den kurdiska regionala regeringen i norra Irak. Peshmerga är den traditionella beteckningen på kurdiska soldater. KRG får militärt stöd av en rad länder, däribland Sverige, som ska öka antalet militära instruktörer från 35 till 70.

BAGDAD Regeringen stöds av bland andra USA, Danmark, Tyskland, Storbritannien, Ryssland och Iran. Shiamuslimska partier dominerar och sunnimuslimar har ansett sig diskriminerade. Armén stöds av en rad shiamuslimska miliser.

IS Islamiska staten utropade efter intaget i Mosul i juni 2014 ett kalifat. IS har sedan dess drivits bort från flera stora städer, däribland Falluja, men har fortsatt med bombattacker i Bagdad.

PKK OCH YPG Det turkisk-kurdiska PKK har sin bas i norra Irak och har liksom syrisk-kurdiska YPG kämpat mot IS i norra Irak. Även yazidier och kristna grupper i norra Irak har bildat egna milisstyrkor.

Yazidier skrivs ibland yazidier, jezidier eller jezider.

FOLKMORD ANSER FN

MINST 5 000 YAZIDIER har dödat av Islamiska staten, IS, enligt FN:s uppskattningar. Enligt organisationen Yazda kan uppemot 7 000 yazidier ha kidnappats. Flickor och kvinnor har sålts som sexslavar mellan IS-männen, medan tillfångatagna yazidiska småpojkar har hjärntvättats att bli IS-krigare. I juni 2016 klassades IS brott mot yazidierna som folkmord i en rapport från FN:s utredningskommission för Syrien.

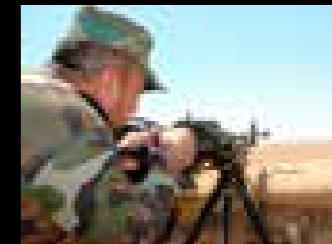
Enligt en kartläggning som nyhetsbyrån Associated Press presenterade den 30 augusti har 72 massgravar hittats i områden som IS tidigare kontrollerat i Irak och Syrien. Omkring 15 000 motsståndare till IS tros ha mördats på dessa platser.

YAZIDIERNA

YAZIDIERNA ÄR EN GRUPP som förenas av sin religion. Etniskt räknas de som kurder men de har en egen religion, yazdanism. Enligt författaren Ingmar Karlsson (Sydsvenskan 12 augusti 2014) är det troligt att religionen grundades i början av 1000-talet.

Yazidiernas tro är synkretistisk, det vill säga att den hämtar element både från islam och kristendom men också från judendom, zoroastrianismen och manikeismen.

Yazidierna har enligt Ingmar Karlsson felaktigt utpekats som djävulsdyrkare och har under historien utsatts för svår förföljelse

FRONTEN. En yazidisk peshmerga-soldat vid frontlinjen mot IS i södra Sinjar.

FOTO: BENGT SIGVARDSSON

då de i motsats till kristna och judar inte haft en skyddad ställning som ”Bokens folk”.

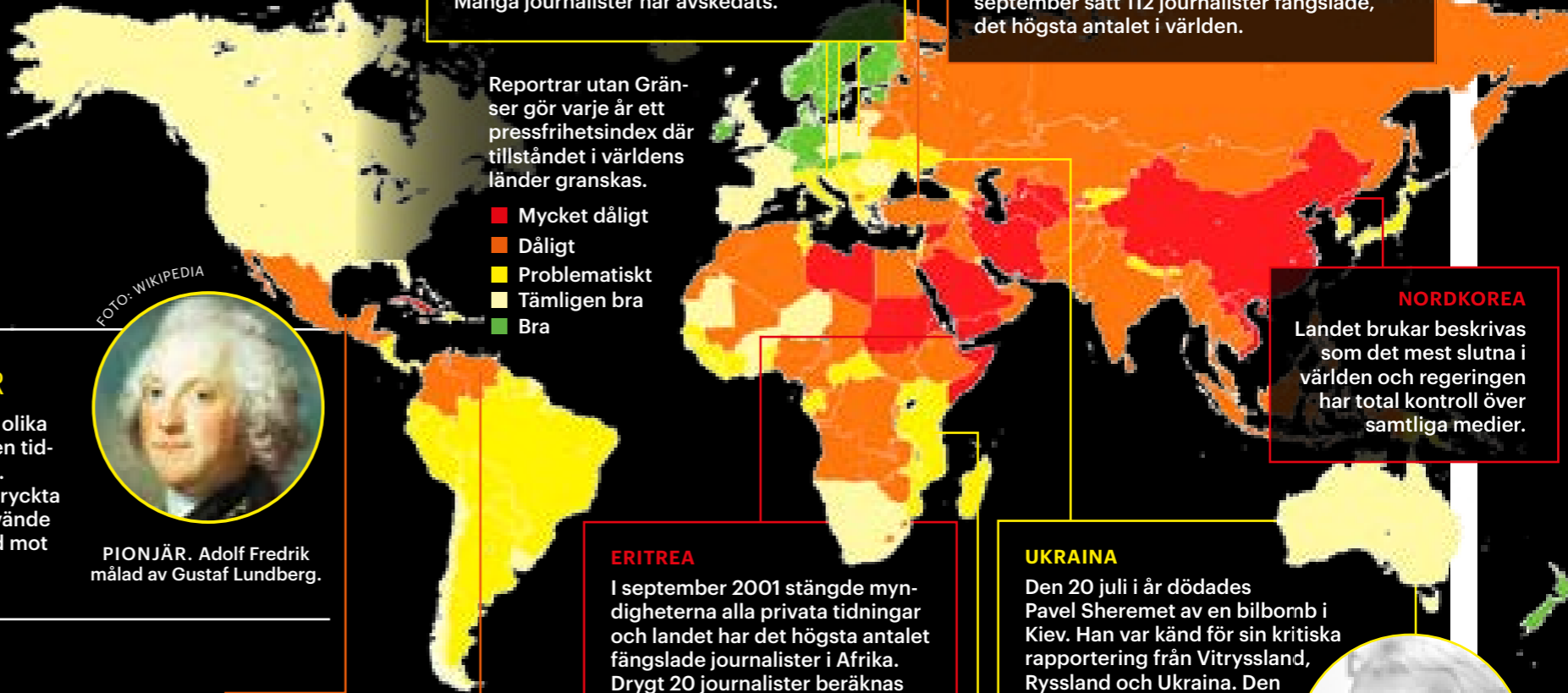
Uppskattningarna hur många yazidierna är varierar kraftigt, från under en miljon till ett par miljoner.

Det ofria ordet

I många länder fängslas och förföljs journalister och författare. Enligt Amnestys årsrapport 2015/16 inskränktes yttrandefriheten och pressfriheten godtyckligt i minst 113 av världens länder. I allt fler länder åtalas också personer för inlägg på sociala medier.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

POLEN, UNGERN, KROATIEN
Nationalkonservativa regeringar i Polen, Ungern och Kroatien har kritiserats för att ha tagit kontroll över public service-företag som förvandlats till språkrör för makten. Många journalister har avskedats.

TURKIET
Redan innan kuppförslöket den 15 juli satt många journalister i fängelse eller var åtalade. Nu har många tidningar stängts, journalister och författare har gripits. I början av september satt 112 journalister fängslade, det högsta antalet i världen.

NORDKOREA
Landet brukar beskrivas som det mest slutna i världen och regeringen har total kontroll över samtliga medier.

ERITREA
I september 2001 stängde myndigheterna alla privata tidningar och landet har det högsta antalet fängslade journalister i Afrika. Drygt 20 journalister beräknas vara i fängelse men i några fall är det osäkert om fångarna är livet.

UKRAINA
Den 20 juli i år dödades Pavel Sheremet av en bilbomb i Kiev. Han var känd för sin kritiska rapportering från Vitryssland, Ryssland och Ukraina. Den 4 september attackerades TV-kanalen Inter i Kiev av högnationalister som brände ned studion.

VENEZUELA
Den 3 september greps radiojournalisten och oppositionsanhängaren Braulio Jatar Alonso och anklagades för delaktighet i planer på terrordåd. Under de senaste månadernas politiska kris har också oppositionstidningar utsatts för våldsamma angrepp och utländska journalister har nekats inträde till landet.

TANZANIA
President John Pombe Magufuli har sedan han tillträdde i oktober 2015 stängt kritiska medier. I augusti förbjöds radiostationerna Radio Five och Magic FM och anklagades för att ha sänt "uppviglande" material.

PIONJÄR. Adolf Fredrik målad av Gustaf Lundberg.

TRYCKFRIHETSFÖRORDNINGEN I SVERIGE FYLLER 250 ÅR

UNDER DEN SVENSK KUNGEN Adolf Fredrik blev Sverige år 1766 det första land i världen som genom tryckfrihetsförordningen, TF, gjorde tryckfriheten till en rättighet. Samtidigt infördes offentlighetsprincipen som ger medborgarna rätt att ta del av myndigheternas handlingar. TF är en

grundlag som bara kan ändras av två olika riksdagar. Envar kan i Sverige starta en tidning som ska ha en ansvarig utgivare. TF omöjliggör förhandscensur av tryckta skrifter. Under andra världskriget använde dock myndigheterna transportförbud mot tidningar.

SVENSKAR I FÄNGELSE

Sedan den 23 september 2001 sitter den svenskeritreanske journalisten **Dawit Isaak** fängslad i Eritrea. Han var en av grundarna av tidskriften Setit. Inget åtal har väckts.

Bokförläggaren **Gui Minhai** fördes bort i oktober 2015 från Pattaya i Thailand och befinner sig i fängelse i Kina. Han har varit verksam i Hongkong och publicerat regimkritiska böcker. Lam Wing-kee (bilden) var en av fem personer i bokbranschen som hösten 2015 fördes bort av Kina. Nu är han fri och demonstrerar här i Hongkong den 18 juni för Gui Minhai, den

FOTO: KIN CHEUNG/AP/TT

svenske medborgaren som fortfarande är fängslad.

MEXIKO
Under första halvåret 2016 mördades nio journalister. Landet är det farligaste i Amerika för journalister och de flesta morderna klaras aldrig upp. Drogkarteller och korruperade myndigheter utpekade som ansvariga.

TYSTAR RADIO. **John Pombe Magufuli**, Tanzania president. FOTO: WIKIPEDIA

PÅ FLYKTT FRÅN KRIM

UKRAINA

HUVUDSTAD:
Kiev.

POLITIK:
Självständig stat sedan Sovjetunionens upplösning 1991. Petro Porosjenko styr landet efter att den förre presidenten Viktor Janukovyjtj avsattes i samband med massprotester 2014. Ryssland annekterade i mars 2014 Krim vilket omvärlden inte har erkänt. En bräcklig vapenvila råder sedan vintern 2015.

YTA:
603 500 km².
(Sverige
449 964 km²)

BEFOLKNING:
Cirka 45 miljoner.

– **MINA FÖRÄLDRAR ANSÅG** att det var för farligt för mig att stanna. Det säger 23-årige Serdar Seytaptiev som lämnade Krimhalvön efter den ryska annekteringen 2014. Numera bor han i Ukrainas huvudstad Kiev.

TEXT: VICTORIA MACHMUDOV

I mars 2014 tog rysk militär kontroll över Krimhalvön och kuststaden Sevastopol. En folkomröstning om huruvida den tidigare autonoma republiken inom Ukraina skulle tillhöra Ryssland resulterade i att nästan 97 procent ska ha röstat för att Krimhalvön ska tillhöra Ryssland. Valdeltagandet ska ha varit 83 procent. Folkomröstningen ifrågasattes och annekteringen kritiserades hårt.

Ett fördömande stoppades av ryskt veto i FN:s säkerhetsråd men i FN:s generalförsamling antogs en resolution med 100 ja-röster (elva röstade mot och 58 avstod från att rösta) som ogiltighetsförklarade folkomröstningen.

Serdar Seytaptiev

För krimtataren Serdar Seytaptiev, som var pro-ukrainsk aktivist, blev det för farligt att stanna efter den ryska invasionen. Många är medvetna om vad de yttersta konsekvenserna av politiska ställningstaganden kan resultera i. Den 15 mars 2014 hittades krimtataren Reşat Ametov mördad i en skog. Kroppen bar spår av tortyr. Han hade den 3 mars 2014

genomfört en fredlig protest på Lenin-torget i Simferopol mot de ryska styrkorna men fördes bort av uniformerade män.

– När folkomröstningen hölls förlorade jag i princip allt hopp om mänskliga rättigheter eller att kunna känna mig trygg på en plats som Krim, förklarar Serdar Seytaptiev.

Drygt två veckor senare flyttade han ensam från hemstaden till Lviv i västra Ukraina där han valde att avsluta sina universitetsstudier. Idag arbetar han som tandläkare på en klinik i huvudstaden Kiev.

amiljen är fortfarande kvar på Krim men håller en ganska låg profil och pratar inte öppet om politik. Serdar Seytaptiev medger att det inte är helt ofarligt för dem där men han tror att föräldrarnas val att stanna har att göra med att det inte var så länge sedan krimtatarer fick återvända till Krimhalvön efter massdeportationen till Centralasien.

Den 18 maj år 1944 deporterades omkring 200 000 krimtatarer. Serdar Seytaptiev berättar om hur sovjetarmén kom och knackade på i hans farföräldrars hem och gav dem

GRÖNA SMÅ MÄN. Ryska soldater tog över den ukrainska militärbasen Perevalne den 9 mars 2014.

FOTO: ANTON HOLOBORODKO/WIKIPEDIA

”Det är väldigt viktigt för oss att skapa en ny generation av ledare för krimtatarer.”

► fem minuter att samla ihop sina viktigaste ägodelar. Tillsammans med andra krimtatarer blev de intvingade i fulla tågagnar utan att veta vart de var på väg. Där fanns varken mat eller toalett och många miste livet under den långa resan.

– Det var ett svårt trauma för dem, för deras generation, så det är därför krimtatarer i allmänhet kämpar för sin mark, förklarar han.

slutet av 1980-talet, efter 45 år i ofrivillig exil, fick krimtatarerna lov att flytta tillbaka till Krimhalvön. Serdar Seytaptiev föddes i Uzbekistan men blev ständigt uppmanade att försöka ta sig till Krim då återvändandet var en gammal dröm för mor- och farföräldrarna som hade förlorat sitt land.

– Min farmor förlorade sin bror någonstans. Det fanns många sådana fall, att släktingar tappade bort varandra. Barn förlorade sina föräldrar och bröder förlorade sina systrar på vägen. Min familj kom till Uzbekistan och möttes av stäppmark, av öde landskap. Det var varmt, det fanns skorpioner men inget vatten. De började bygga sina liv där, berättar han.

Anledningen till att krimtatarerna deporterades var i första hand för att de anklagades för att ha samarbetat med Nazityskland under andra världskriget. Den sovjetiske diktatorn *Josef Stalin* menade att de var landsförrädare men själv tror Serdar Seytaptiev att andra faktorer låg bakom anklagelserna:

– Jag tror inte att Stalin ville ha några starka identiteter på en plats som Krimhalvön. Det var inte bara krimtatarer som deporterades utan alla så kallade ”aktiva minoriteter”, även greker och tyskar. Självklart ville inte ett stort imperium som Sovjetunionen ha några självständiga folkgrupper eller etniska identiteter vid sin gräns.

Redan innan annekteringen hade Serdar Seytaptiev på känn att någonting var på väg att hända på grund av den ökade militära närvaron så när resultatet från folkomröstningen nådde honom kom det inte som en överraskning.

– Jag kommer ihåg Krim som en plats med hav, berg och miljontals turister. Som en fridfull plats med festivaler och där små etniska grupper lever tillsammans, säger han.

Nu är det helt annorlunda menar Serdar Seytaptiev som säger att halvön har förvandlats till en militärbas. Rysslands president *Putin* menar att han rustade upp med militär för att skydda det ryska folket på Krimhalvön från ukrainska nationalister men Serdar Seytaptiev som har varit tillbaka två gånger sedan flytten menar att folk lever i rädsla på grund av den rådande situationen. Nu har dessutom en ny lag röstats igenom i ryska parlamentet som tillåter staten att avlyssna samtal.

– Polisen söker dagligen igenom krimtatarers hem, kidnappningar sker och det finns flera fall där människor har torterats och dött. Det är farligt att prata krimtatariska på offentliga platser, berättar han.

Kreml har listat ett antal journalister och aktivister från Krim som extremister och terrorister, krimtatarernas eget parlament *Mejlis* har förbjudits och den ukrainske filmregissören *Oleg Sentsov*, som växt upp på Krim, fängslades och dömdes till 20 års fängelse för terrorbrott efter att öppet ha kritiserat Rysslands annektering. Amnesty International beskrev rättegången som en skådeprocess och EU och USA har krävt att *Oleg Sentsov* frigges.

När det kommer till medias roll anser Serdar Seytaptiev att medier används för manipulation och är rysk propagandas främsta verktyg. Före Rysslands annektering fanns flera lokala ukrainska radiostationer och tv-kanaler men många har stängts ned och ersatts med statliga ryska kanaler. Den

RÖNTGENBLICK. Serdar Seytaptiev arbetar som tandläkare i Kiev.

FOTO: ANDREY LOMAKIN

oberoende och mest populära krimtatariska tv-kanalen, ATR, misslyckades med att behålla licensen för att få sända efter att Krim inte längre tillhör Ukraina.

– Ryska kanaler handlar bara om hur dåligt allting är i Ukraina, de rapporterar aldrig om någonting som hänt i Ryssland, säger Serdar Seytaptiev.

Men trots att det ser mörkt ut är Serdar Seytaptiev övertygad om att Krim en dag åter kommer bli ukrainskt då omvärlden reagerat starkt mot Rysslands beslut att ockupera Krimhalvön. Sanktionerna från EU och USA har inneburit frysningar av tillgångar, inreseförbud för vissa personer samt begränsad import/export.

Serdar Seytaptiev är grundare av Crimean Tatar Youth Council och åker runt och talar på konferenser runtom i Europa. Han engagerar sig framförallt i frågor som berör kulturellt bevarande av språk och religion för att förhindra att de olika diaspororna runtom i världen – i Turkiet, Litauen, Lettland, Polen och Rumänien – ska assimileras. Målet med organisationen är att etableras på internationell nivå.

– Vi försöker anordna språkkurser, danskurser och kulturevenemang så att inte unga glömmor bort språket. Det är väldigt viktigt för oss att skapa en ny generation av ledare för krimtatarer, fortsätter han.

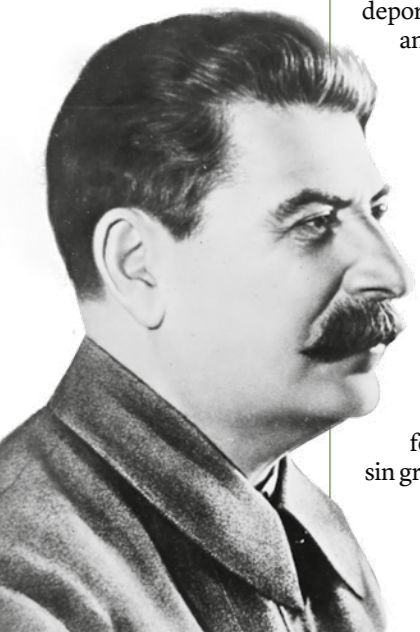
Serdar Seytaptiev uttrycker stor tacksamhet för det stöd och den solidaritet som visats med krimtatarer och andra internflyktingar i Ukraina. Många händer har sträckts ut men på frågan om vad han anser om internationella hjälporgan tycker han att det är viktigt att poängtera att de klarar sig bra utan materiellt bistånd. Han säger att det som betyder mest för honom är att han och andra krimtatarer får göra sina röster hörda.

Han tar upp årets vinnare i Eurovision Song Contest, Jamala, som exempel på en krimtatar som lyckats nå ut till en stor publik. I sitt bidrag, ”1944” uppmärksammade hon de förföljelser som krimtatarer fick utstå när de deporterades 1944.

– Vi behöver inte militär hjälp för det är inte rimligt för oss. Ge oss bara möjligheten till utbildning och att sprida ordet till människor världen över. Det är allt, säger Serdar Seytaptiev. ■■■

ÖDESDIGER ORDER. Josef Stalins beslut 1944 att deportera alla krimtatarer upphävdes först 1990.

FOTO: WIKIPEDIA

Rysslands viktigaste bas

Rysslands annektering av Krim i mars 2014 har gjort att EU och USA har infört sanktioner mot Ryssland och den militära spänningen i Europa har ökat i vad som beskrivs som den värsta krisen efter kalla kriget. För Ryssland har Krim stor militär betydelse då det är bas för Svarta havsflottan och det finns många ryska invånare som stödjer annekteringen.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

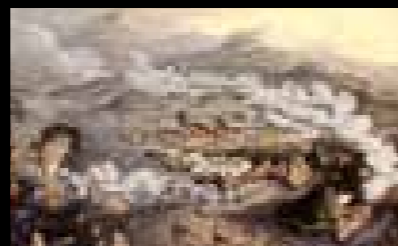

EN BLODIG HISTORIA

ÅR 1783 INFÖRLIVADES KRIM i det ryska imperiet. Under 1853-1856 utkämpades det så kallade Krimkriget då en allians av Frankrike, Storbritannien, Osmanska riket och Sardinien stred mot Ryssland på flera fronter. Hamnstaden Sevastopol belägrades under elva månader.

Under andra världskriget erövrades

des Krim av Nazityskland och Rumänien och efter kriget deporterades hela befolkningen av Krimtatarer till Centralasien då de anklagades för samarbete med ockupanterna. Först år 1989 upphävdes förvisningen av Högsta sovjet. År 1954 beslöt Sovjetledningen att överföra Krim från Ryssland till Ukraina.

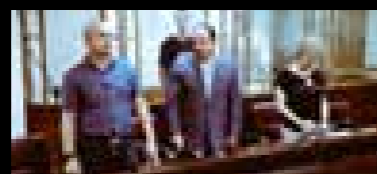
ELVA MÅNADER. Belägringen av Sevastopol 1853-1854 av George Baxter.

REPRESSIONEN

AMNESTY HAR KRITISERAT de ryska myndigheternas stängning av olika medier på Krim, däribland TV-stationen ATR. Krimtatarernas eget parlament, mejlis, upplöstes den 26 april i år då den betraktas som en "extremistorganisation". Krimtatarerna har också förbjudits att hålla offentliga sammankomster för att minnas deportationen 1944.

Åtskilliga krimtatarer och pro-ukrainska aktivister har "försvunnit" efter annekteringen. Andra har gripits och sommaren 2015 hölls en uppmärksam rättegång i den ryska staden Rostov vid Don där filmregissören Oleg Sentsov dömdes till

FOTO: AMNESTY INTERNATIONAL

TERRORISTRÄTTEGÅNG. Oleg Sentsov och Aleksandr Koltjenko.

20 års fängelse och anarkisten och fackföreningsaktivisten Aleksandr Koltjenko till tio års fängelse för påstådd terrorism. Amnesty kallade det en skådeprocess.

Ilmi Umerov, tidigare en av ledarna i Mejlis, spärrades den 18 augusti in på en psykiatrisk klinik sedan han kritiserat Rysslands annektering. Han frigavs den 7 september men är fortfarande under brottsutredning.

UPPTRÄPPNING?

DEN 7 AUGUSTI HÄVDADE den ryska underrättelsetjänsten FSB att Ukraina skickat in en grupp sabotörer till Krim som hade upptäckts av ryska soldater och en eldstrid utkämpades.

Ukrainas president Petro Porosjenko förnekade all ukrainsk inblandning och kallade det för "vansinniga fantasier". Ukraina hävdade att det var ryska armén och FSB som sköt på varandra.

KRÖNIKA

På Paradise Hotel

Den lille pojken håller hårt om sin boll. Hans bruna ögon ser skeptiskt på mig. De andra volontärerna visar flyktingbarn i olika åldrar hur de ska göra för att förvandla pappersbitarna till valar. Saxar, pennor och lim skickas runt i skuggan under träden. En del gravida kvinnor och kvinnor med barn har fått flytta in här på Paradise Hotel i stället för att bo i tälten i flyktinglägret. Vi befinner oss i Vathi, huvudstad på den grekiska ön Samos som ligger ett par kilometer från den turkiska gränsen.

Jag har tagit en av mina tre semesterveckor för att volontärarbeta med Samos Volonters. Det är en organisation som försöker skapa en dräglig tillvaro för de drygt 900 flyktingar som i dag bor på ön. Mellan januari 2015 och augusti 2016 har enligt UNHCR över 117 000 personer klivit iland på Samos. Volontärerna delar ut kläder och hygienprodukter, målar schackbräden av pappkartonger, håller kurser i engelska, bygger ventilations-system av plywood och vattenflaskor och har skapat ett litet barnbibliotek med böcker på bland annat arabiska, farsi, grekiska och engelska.

Jag lyckas vika en val, men pojken är inte särskilt imponerad. I stället börjar han göra prickar på papperet. Ger pennan till mig. Jag ska också göra prickar. Han ser till att vi får ungefär lika mycket pricktid. Så vill han att vi ska kasta bollen mellan oss. Han skrattar när den kommer rullande. Han skrattar, men han hade lika gärna kunnat vara Alan Kurdi, den syriske pojken som drunknade på vägen till Europa och vars bild den 3 september 2015 fick människor världen över att vakna.

Jag är, trots omständigheterna, lycklig här. Efter det senaste årets flyktingdebatt i Sverige ger de här volontärerna, som har tagit sin tid och sina pengar för att hjälpa andra, nytt hopp. Som den amerikanske marinsoldaten, han som hade krigat i Irak. Han

JENNIE AQUILONIUS

Jennie Aquilonius är frilansjournalist.

som förlorade sin flickvän och sin hund och till slut bestämde sig för att begå självmord genom att åka och slåss med kurderna mot is. I stället hamnade han på den grekiska ön Lesbos och drog upp flyktingar ur havet tillsammans med organisationen Northern Lights. Han säger att han har hittat viljan att leva igen, genom att hjälpa andra. Nu bygger han en gunga till barnen i Samoslägret tillsammans med en träsöldslärlarinna från Skottland.

Här finns också paret från Nya Zeeland, den bullrige rumänske killen och italienskan från Milano som var här i mars och kom tillbaka. Här finns den brittiska kvinnan som börjar gråta när hon skjutsar mig till klädlagret. Hon har varit ledig för första gången på två veckor sedan hon kom till Samos och upplevelserna har hunnit ikapp. Hon pratar om de fina personerna som hon har träffat och det hemsk liv de tvingas leva. Hon bestämmer sig för att stanna några veckor till och ta över en kurs i engelska. Kvinnan som har kursen ska åka hem. Hon säger att det svåra inte är att vara här, utan att komma hem till vardagen igen.

Efter EU:s avtal med Turkiet blev flyktinglägret på Samos ett "closed detention centre", vilket innebär att flyktingar hålls instängda i 25 dagar innan de får röra sig fritt. The Guardian rapporterade nyligen att 50 000 människor är strandsatta i Grekland. Många lever under svåra förhållanden i flyktinglägren, med ovissheten om framtiden som en dimma omkring sig.

Jag tillbringar större delen av min vecka i "The Warehouse". Sorterar kläder i lådor. Kortärmat och långärmat och tror ni att den här kan fungera som hijab? Och varför skickar folk skidoveraller? Det är konstant brist på byxor och skor till män, BH:ar och underkläder till kvinnor. Jag får upp en Bamset-shirt och blir lite glad. Någon i Sverige har vikt ihop den, lagt den i en låda och skickat hit den. Kanske kommer den att bäras av en liten skrattande pojke med en boll. ■■■

HÅNADE. Adileh och Salome berättar om hur de känner sig håna.

IRAN

i garderoben

SAMKÖNAT SEX ÄR OLAGLIGT I IRAN. Maxstraffet är döden och de senaste åren har flera avrättningar genomförts. Samtidigt pressas homosexuella att byta kön. – Det enda vi kan göra är att gömma oss och stanna i garderoben, säger Elham, 16 år.

TEXT: IVAR ANDERSEN FOTO: JONAS GRATZER

Precis som de flesta kvällar i veckan beger sig Elham, 16 år, till Shardari när skymningen faller. Torget ligger i centrala Shiraz, knappt hundra mil söder om huvudstaden Teheran, och är en populär samlingsplats för stadens unga. Det var här Elham mötte sin pojkvän för knappt ett år sedan. Det är här de oftast stämmer möte. – Min familj vet att jag är homosexuell, säger han. Min pappa tycker att jag är sjuk och behöver vård. Min mamma är lite mer bekväm med det, hon ser mig åtminstone som en människa. Men hon tror att det är ett val och säger åt mig att sluta vara homosexuell och sluta bli kär i killar.

Runtom torget försöker barn sälja tryck med strofer av stadens store son, den omåttligt populära nationalskalden Hafez. En gång var Shiraz känt som poeternas och vinets stad. Sedan den islamiska revolutionen 1979 har regimen gjort sitt bästa för att bekämpa denna självbild, men fortfarande präglas

Shiraz av oppositionell kultur och liberala värderingar. Men inte så liberala att de tillåter Elham att vara öppen med sin läggning. – Det enda vi kan göra är att gömma oss och stanna i garderoben, säger han. Om du verkligen vill berätta för någon måste du vara säker på att det är någon som kan bevara dina hemligheter.

Han har vänner i samma situation. När de kan anordnar de sammankomster på säkra platser, hos varandra eller ute i öknen som omger Shiraz.

– Jag tror inte att det här landet kommer att bli mer tolerant, säger han. Kanske för transsexuella, men inte för homosexuella. Det handlar om religionen. Jag älskar mitt land, men om jag inte kan vara mig själv så måste jag lämna det.

Drömmen är att flytta till Frankrike och studera design. De senaste åren har Elham läst franska vid sidan av skolan.

– Frankrike är det främsta modelandet i

IRAN

HUVUDSTAD:
Teheran.

POLITIK:
Islamisk republik sedan shahen störtades 1979. Hassan Rouhani, som beskrivs som reformvänlig, vann presidentvalet 2013. Ali Khamenei är den högste ledaren och den som har den yttersta makten.

YTA:
1 648 195 km².
(Sverige 449 964 km²)

BEFOLKNING:
79 miljoner.

världen! säger han entusiastiskt.

Men drömmen är avlägsen. För att beviljas tillstånd att lämna landet måste unga män först ha genomgått den obligatoriska tvååriga militärtjänstgöringen.

Pojkvännen *Amir* ansluter sig. Han är några år äldre, har armén bakom sig och har hunnit arbeta i Dubai. Lyriskt berättar han om friheten som fanns i Mellanösterns Las Vegas.

- Dubai är också muslimskt och enligt lagen får gayklubbar inte finnas, men de är ändå accepterade. De hade sex-sju olika klubbar. Det var fest varje natt!

Irans sharialagstiftning förbjuder samkönat sex. För kvinnor sträcker sig straffskalan till 100 piskrapp, för män är maxstraffet döden och under det senaste decenniet har ett antal avrättningar verkställts.

År 2005 hängdes två tonårspojkar, 16 och 18 år gamla, på torget i den nordöstra staden Mashhad. Formellt var de dömda för att ha våldtagit en 13-årig pojke men internationella hbt-grupper som brittiska OutRage! och RFSL menade att avrättningarna var ett straff för frivilliga homosexuella handlingar. Andra människorättsorganisationer, som Human Rights Watch, fördömde avrättningarna men konstaterade att det saknades bevis för att våldtäktsanklagelsen skulle ha fabricerats.

Färrer tvivel omgärdade avrättningarna av tre män i sydvästra Ahvaz år 2011. Enligt den semiofficiella iranska nyhetsbyrån ISNA hade de icke namngivna männen fällt för "sodomi" och dömts i enlighet med strafflagens artiklar 108 och 110.

- Iranska myndigheter har tidigare framställt sådana fall som våldtäktsdomar i syfte att göra avrättningarna mer acceptabla och undvika för mycket internationell uppmärksamhet. Men den här gången påstås det inte

handla om våldtäkt, kommenterade *Mahmood Amiry-Moghaddam* vid Norgebaserade Iran Human Rights för The Independent.

2014 rapporterade organisationen att ytterligare två män avrättats i Shiraz, till synes dömda enbart för samkönat sex.

Samtidigt som homosexualitet kan bestraffas med döden finns från myndighetshåll en relativt långtgående acceptans för transsexualism. År 1987 utfärdade Irans högste ledare ayatolla Khomeini en fatwa - ett juridiskt vägledande utlåtande - som gav transsexuella rätt att öppet uttrycka sin könsidentitet, under förutsättning att de hade för avsikt att genomgå medicinsk könskorrigering.

Sedan dess har olika incitament införts för att öka antalet könskorrigeringar. Staten subventionerar halva kostnaden och kan bevilja lån för den resterande delen. Enligt BBC är Iran i dag, näst efter Thailand, det land i världen som genomför flest könskorrigeringar.

Samtidigt finns vittnesmål om att det i många fall rör sig om påtvingade könsbyten snarare än frivilliga könskorrigeringar. Organisationen Iranian Railroad for Queer Refugees, som hjälper hbtq-flyktingar, uppskattar att 45 procent av de som genomgår processen i själva verket är homosexuella som direkt eller indirekt pressats att byta kön. Det kan handla om jakt på social acceptans. Om krav från familjen. Eller om påtryckningar från de iranska myndigheter som enligt Harvardbaserade genusforskaren *Afsaneh Najmabadi* ser könsbyten som "en religiöst sanktionerad möjlighet att heteronormalisera personer med homosexuella begär".

Även för dem som vill genomgå könskorrigering finns fortfarande ett socialt stigma att hantera.

- Du ser hur de tittar på oss. De hånar oss, säger *Salome*.

Hon och vännen *Adileh* håller sig avsides från lördagsflanörerna i parken Taleghani, en grön lunga i Teherans virrvarr av motorvägar och en oas för den bemedlade medelklassen. Här får de blickar, men området är fortfarande säkert. Åtminstone under dagtid.

- Vi har inga andra säkra ställen vi kan umgås på. Bara hemma hos varandra, säger *Salome*.

Hon berättar, utan att gå in på detaljer, att

hon tidigare har utsatts för övergrepp. Den enda gången *Salome* ler är när hon talar om framtiden.

- Våra liv här har bara varit smärta, men snart ska jag genomgå könskorrigering. Jag brukade vara *Saman*, men nu är jag *Salome*. Jag kommer att kunna leva och dö i Teheran. Det är min dröm.

År 2007 ådrog sig Irans dåvarande president, den aggressive populisterna *Mahmoud Ahmadinejad*, både kritik och hånskratt under ett framträdande på amerikanska Columbus University.

- I Iran har vi inte homosexuella som ni har i ditt land, snästa *Ahmadinejad* som svar på en publikfråga om avrättningar av homosexuella.

Ali skrattar när det bevingade citatet kommer på tal.

- Enligt media här är alla homosexuella satanister och pedofiler som sysslar med droger och alkohol och älskar att sprida aids. Om det är vad man menar med homosexuella så stämmer det att vi inte har några homosexuella i Iran, säger *Ali*.

Han kommer från en välbeställd familj i norra Teheran och menar att livet som homosexuell i Iran mer präglas av nervositet än regelrätt fruktan:

- Du kan ha en del personlig frihet så

länge du inte utmanar regimen eller religionen.

Det finns mötesplatser, digitala såväl som fysiska. Och i storstäderna utgör de unga och välutbildade en stor och fördomsfri grupp. De flesta, menar *Ali*, är mer rädda att bli avslöjade inför familjen än att bli gripna av polisen.

- Polisen jagar inte homosexuella. Ett av de vanligaste sätten att försöka ta sig ur militärtjänstgöringen är att spela homosexuell. Det innebär att du sminkar dig väldigt överdrivet, de kan inget om homosexualitet och tror att det är så man ser ut, och går till mönstringen. Då brukar de hitta på något sätt att ge dig frisedel eftersom de inte vill ha dig bland de andra soldaterna, men de anmäler dig inte till polisen.

Samtidigt har han själv valt att stanna i garderoben. Men därinne börjar det bli trångt. *Ali* närmar sig 40 år, en anseelig ålder för en ungar som bor hemma hos sin mamma, och vill nu lämna landet innan omgivningens frågor riskerar att bli obekväma. Ett alternativ är USA där familjen har släkt.

- Men jag har bott hela mitt liv i ett konservativt land, jag vill inte flytta till ännu ett konservativt land, säger han. ■■■

SAKNAR DUBAI. Amir är 21 år och saknar gayklubbarna i Dubai.

"Jag älskar mitt land, men om jag inte kan vara mig själv så måste jag lämna det."

Fotnot: Namn och vissa andra detaljer har ändrats för att skydda personerna som medverkar i detta reportage.

Khameni styr i Iran

Iran är sedan den islamiska revolutionen 1979 en teokrati med demokratiska inslag. President och parlament utses genom allmänna val men den "högste ledaren" - för närvarande ayatolla *Ali Khameni* - utses av religiösa skriftlärdar. Den högste ledaren utses på livstid och kontrollerar bland annat rättsväsendet samt de väpnade styrkorna.

MORDET PÅ LORCA TAS UPP I ARGENTINA

 DEN 16 AUGUSTI 1936 fördes den världsberömda spanske dramatikern **Federico García Lorca** bort från familjens sommarhus i Huerta de San Vicente i Andalusien. Några veckor tidigare hade fascisterna gjort uppror mot den republikanska folkfrontsregeringen och i Andalusien hade upprorsmakarna börjat avrätta sina motståndare. Den 19 augusti 1936 tros Lorca ha skjutits ihjäl men vad som hände är fortfarande oklart och utgrävningar år 2009 gav inga resultat.

Federico García Lorca

Övergripen under det spanska inbördeskriget 1936–1939, där **Francisco Franco** segrade och styrde fram till sin död 1975, är fortfarande outredda. När den spanske undersökningsdomaren **Baltasar Garzón** 2008 inledde en förundersökning om brott under Francotiden stoppades han.

Den 17 augusti rapporterade The Guardian att den argentinske förundersökningsdomaren **Maria Servini** nu har tagit upp mordet på Lorca på begäran av en spansk människorättsgrupp. Hon arbetar redan med andra fall av brott mot mänskligheten som begicks under Francotiden. ■■■

Den 17 augusti rapporterade The Guardian att den argentinske förundersökningsdomaren **Maria Servini** nu har tagit upp mordet på Lorca på begäran av en spansk människorättsgrupp. Hon arbetar redan med andra fall av brott mot mänskligheten som begicks under Francotiden. ■■■

JARAS MÖRDARE UTPEKAD

 ENLIGT EN JURY i Florida var den tidigare chilenske officeren **Pedro Pablo Barrientos**, 67, skyldig till mordet på den chilenske sångaren **Victor Jara**. Med hjälp av människorättsorganisationen CJA hade Victor Jaras änka och döttrar stämt Barrientos, som lever i USA sedan 1989. Victor Jara var en av tusentals vänsteranhängare som efter **Augusto Pinochets** militärkupp den 11 september 1973 tillfångatogs. Nu återstår att se om Barrientos kommer att utlämnas till Chile. ■■■

”Jag ger aldrig upp”

Den vitryske hbtq-aktivisten Ihar Tsikhanyuk besökte Stockholm under Prideveckan. Fortfarande har ingen dömts för misshandeln 2013, då han angreps av polis i Minsk.

 Polisen trakasserade honom, tryckte ner honom mot marken och slog honom gång på gång. Händelsen inträffade strax efter att han och andra aktivister hade försökt att registrera en hbtq-organisation. **Ihar Tsikhanyuk** anmälde misshandeln men utredningen lades snabbt ner. När händelsen

uppmärksammades av Amnesty togs rättsprocessen upp igen men fortfarande har ingen fällts för brottet (se Amnesty Press nummer 3/2014)

– Det är svårt att få sådana här brott utredda. De skyldiga straffas sällan, säger Ihar Tsikhanyuk från scenen i Pride House.

Seminarier arrangerades av Amnestys hbtqi-grupp i Stockholm, som kampanjer för hans fall.

Ihar Tsikhanyuk har inte mycket hopp om att få upprättelse men tror ändå att hans anmälan har lett till någonting positivt.

– Vi har fått tillfälle att vädja till

det internationella samfundet och få vår situation uppmärksammad, säger han.

Att den internationella uppmärksamheten stör regimen är tydligt, menar han. Titt som tätt blir han kallad till säkerhetspolisens, KGB, som försöker övertala honom om att vara tyst. Senast vid nyår kallades han till ett möte, berättar han för Amnesty Press efter seminariet.

– De försökte svartmåla Amnesty och få mig att lägga ner min internationella informationskampanj, men jag ger mig aldrig, säger han.

GLÄDJE. Prideparaden i Stockholm: Ihar Tsikhanyuk (i mitten) tillsammans med Lisa Tistad och Nadia Zabehi från Amnestys hbtqi-grupp i Stockholm.

FOTO: LOUISE BERGETOFT

Sedan Amnesty lyfte Ihar Tsikhanyuks fall i ”Skriv för frihet” har han fått mängder av brev från personer som vill visa sitt stöd. För ett år sedan hade han fått över 15 000 brev.

– De har betytt enormt mycket. Brevet har gett mig kraft att fortsätta. När det har känts tufft har jag öppnat några och fått ny styrka, säger han.

I april i år antog parlamentet i Minsk en lag som liknar den ryska lagen mot så kallad ”homosexuell propaganda” till minderåriga. Lagen träder i kraft om ett år och det är fortfarande oklart hur den kommer att påverka HBTQ-rörelsen. Enligt Ihar Tsikhanyuk finns det i dagsläget inga planer på att försöka registrera någon hbtq-organisation i landet och aktivister undviker att arrangera stora, breda aktioner. Istället hålls enstaka mindre seminarier och utställningar.

– I tio år försökte vi registrera Gay Belarus men det gick inte. Vi har försökt få tillstånd för Pridearrangemang om och om igen men det går inte så vi har gått under jord och arbetar på en annan nivå, säger han.

Ihar Tsikhanyuk stannade i Stockholm för Prideparaden, där han gick i Amnestys block.

– Det är den största queerhändelsen i mitt liv. Jag har aldrig varit på ett sådant här stort prideevent tidigare, säger han.

CHARLIE OLOFSSON

MODI VÄLKOMNAD I WASHINGTON

 I JUNI BESÖKTE Indiens premiärminister **Narendra Modi** USA och mötte **Barack Obama** och talade inför kongressen. Washington Post påminner om att Modi år 2005 nekades visum till USA då han anklagades för inblandning i oroligheterna i delstaten Gujarat vintern 2002 då över 1 000 personer dödades, de flesta muslimer som mördades av hinduiska extremister. I ett kritiserat utslag friades Modi år 2012 från allt ansvar av en undersökningskommission utsedd av Indiens högsta domstol. ■■■

FRI ELLER INTE?

 DEN 26 FEBRUARI 2011 beslöt FN:s säkerhetsråd överraskande att hänskjuta situationen i Libyen till ICC, internationella brottmålsdomstolen, i Haag. ICC valde att väcka åtal mot den dåvarande libyske ledaren **Moammar Khadaffi**, som under hösten 2011 dödades av rebeller. Åtal väck-

Saif al-Islam

tes också mot Khadaffis son, **Saif al-Islam**, och säkerhetstjänstens chef **Abdullah al-Senussi**. De två sistnämnda dömdes sommaren 2015 till döden av en domstol i Tripoli i en process som dömdes ut av bland andra Amnesty International.

Saif al-Islam har sedan år 2011 hållits fängslad av en milisgrupp i Zintan och medverkade via videolänk vid rättegången. Den 7 juli kom den överraskande nyheten att Saif al-Islam ska ha frigivits den 12 april i år enligt ett beslut i det parlament som har sitt säte i Tobruk, nära gränsen till Egypten. En brittisk advokat, **Karim Khan**, höll presskonferens i Haag och begärde att ICC skulle lägga ned åtalet då han redan ställts inför rätta. Mystiken tätnade då Zintanmilisen, som inte erkänner Tobruk-parlamentet, meddelade att Saif al-Islam inte är fri. Och ingen har ännu talat med Saif al-Islam. ■■■

Grattis,
**AMNESTY-
FONDEN**

– 50 år av bistånd

AMNESTYFONDEN ÄR NÅGOT AV EN DOLDIS.
*Men genom hemliga kanaler, ett brett kontaktnät
och personligt engagemang har 50-årsjubilarer
under åren lyckats ge stöd till människor som
vanliga biståndsorganisationer har svårt att nå.*

TEXT: VERA HÄGGBLOM

”**AB** Svenska Ords intåg på Kungliga Dramatiska teatern har inte bara emotsetts med spända förväntningar utan också föranlett dessa morgontidiga biljettköer, som annars brukar vara förbehållna Operan i samband med något celebert gästspel.” Så lyder recensionen i Svenska Dagbladet den 2 september 1966, dagen efter premiären av soaren Å vilken härlig fred!. Bakom föreställningen ligger de kända skådespelarna *Hasse Alfredson* och *Tage Danielsson*, som båda är engagerade medlemmar i Amnestygrupp 50.

Revyn gör succé och det är inkomsten från uppsättningarna som utgör grundplåten i stiftelsen den svenska Amnesty-fonden, som bildas senare samma år. Idag bidrar fonden årligen med miljontals kronor i stöd till både enskilda individer och organisationer över hela världen, och står för omkring hälften av Amnesty Internationals totala biståndsverksamhet.

En av dem som ser revyn på Dramatens lilla scen är *Marianne Eyre*. Ett halvt sekel senare skrattar hon fortfarande gott vid minnet av revyn från sin soffa i den trivsamma lägenheten på Reimersholme i Stockholm.

FOTO: VERA HÄGGBLUM

SER TILLBAKA. Marianne Eyre ansvarade under många år för fondens arbete på sekretariatet.

FOTO: BEATA BERGSTRÖM

– Jag blir rörd då jag läser recensionerna från kvällen. Hasse och Tage var ju det bästa vi visste i min generation. De var intelligenta och roliga och hade ett djupt engagemang för mänskliga fri- och rättigheter.

Marianne Eyre börjar tidigt ansvara för fondens verksamhet på sekretariatet och hennes berättelser från 1960- och 1970-talen sänder ekon från en helt annan värld.

– I Grekland hade militärjuntan tagit makten 1967, i Spanien styrde *Franco* och Portugal var också ett land med fascistiskt styre. Det var Vietnamkriget, Sovjet, Latinamerika. På något sätt präglade det mig så att jag, när jag hörde talas om ett land,

per automatik tänkte ”jaha, hur många politiska fångar har de där?”, säger Marianne Eyre.

ledningsvis användes fondens bistånd framförallt till att ge ekonomiskt stöd till basbehov för samvetsfångar och deras familjer. Det var Amnestygrupperna som ansökte om medel från fonden till ”sina” adopterade fångar, och oftast var det inga stora summor det rörde sig om – det kunde handla om några hundralappar för att köpa ett par nya glasögon, bidrag till barnens skolgång eller stöd för att betala rättegångskostnader.

Marianne Eyre har sammanställt en lista

Å VILKEN HÄRLIG FRED!

- Hans Alfredsons och Tage Danielssons ”beredskapsrevy” Å vilken härlig fred! hade premiär den 1 september 1966 på Dramaten i Stockholm.
- Inspirationen till revyn kom från den engelska satirfarsen Å, vilket härligt krig! av Joan Littlewood, och ironiserar över den svenska påstådda neutraliteten under andra världskriget.
- 57 föreställningar gavs på Dramaten.
- Under premiärkvällen samlades 1 272 kronor och 99 öre in i kollekt från publiken.
- I rollerna fanns (se bilden). Från vänster på övre raden; Georg Rydeberg, Thommy Berggren, Sigge Fürst, Lars Amble. Mellersta raden; Mona Malm, Irma Christenson, Sif Ruud, Helena Brodin, oidentifierad man. Nedre raden; Per Myrberg, Bengt Eklund, Ernst-Hugo Järegård.

FOTO: WIKIPEDIA

IRONI. Hasse Alfredson och Tage Danielsson drev med Sveriges roll under andra världskriget.

över protokoll från 1969 och konstaterar att fyra av de åtta fall som togs upp under årets första fondstyrelsemöte handlade om Rhodesia (nuvarande Zimbabwe), och att ”ett anslag om 50 till 100 kronor för inköp av böcker beviljades zanu-ledaren Ndanabingi Sithole som hade rätt att studera i fängelset”.

Det hände också att Londons sekretariatet bad om stöd från fonden för fall som hamnade lite utanför Amnestys mandat. Vid ett tillfälle bad exempelvis London den svenska Amnesty-fonden om stöd till fem politiska fångar som satt fängslade i Pretoria Central

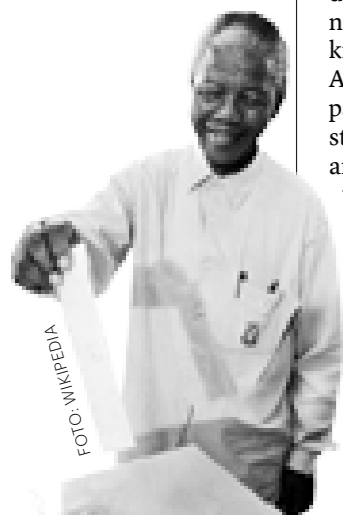

FOTO: WIKIPEDIA

Den vita minoriteten i Rhodesia hade år 1965 ensidigt utropat självständighet från Storbritannien och Amnesty engagerade sig för svarta ledare som fängslades av *Ian Smiths* regim.

”Jag undrar hur många sydafrikanska och rhodesiska barn som fick gå i skolan tack vare att fonden förmedlade pengar.”

INGEN SAMVETS-FÅNGE. Enligt Amnestys definition fick inte en samvetsfånge ha förespråk våld och ANC:s ledare Nelson Mandela ledde organisationens väpnade gren MK när han år 1964 dömdes till livstids fängelse. Han frigavs först år 1990 och blev Sydafrikas president 1994. Bilden från röstningen 1994.

Prison i apartheidregimens Sydafrika. I ansökan står att ”de inte helt kan rubriceras som Amnestyfall och därför inte kan adopteras som samvetsfångar, men att de är i stort behov av pengar till studiematerial”. Marianne Eyre konstaterar att det troligtvis handlade om medlemmar av befrielseorganisationerna ANC och PAC, som hade förbjudits efter massakern i Sharpeville 1960.

– Men då Nelson Mandela inte kunde adopteras som samvetsfånge blev jag besviken på Amnesty, utbrister Marianne Eyre.

Förutom de pengar som strömmade in från Å vilken härlig fred!, har fonden under åren tagit emot bidrag från ett stort antal givare: kollekt från kyrkor, Radiohjälpen och Socialdemokraterna, samt många enskilda givare, för att nämna några.

Amnestyfonden fick också under en lång period in pengar från statliga organ. Marianne Eyre berättar att fonden bland annat fick ett stort anslag till politiska fångar och deras familjer i södra Afrika efter att Amnesty Internationals dåvarande generalsekreterare, Martin Ennals, hade presenterat Amnestys humanitära hjälp på utrikesdepartementet i Stockholm. SIDA bidrog med stora summor till politiska fångar och deras anhöriga i bland annat Chile och Bolivia under 1970-talet.

I takt med att Amnesty som organisation har tagit sig an ett allt bredare spektrum av människorättskränkningar har också fondens mandat vidgats. År 2006 antas de nya riktlinjerna för MR-bistånd, vilket bland annat innebär att fondens stöd i högre utsträckning börjar gå till kapacitetsuppbyggnad av

lokala människorättsorganisationer som arbetar för att förhindra att övergrepp sker.

Ernesto Katzenstein, ledamot i styrelsen 2005–2008 samt 2014–2016 och ordförande för fonden 2010–2014, är positiv till utvecklingen, även om han vill understryka att grupperna utförde ett väldigt bra jobb då de arbetade med sina fångfall.

– Det finns säkert familjer som skulle gått under annars och jag undrar hur många sydafrikanska och rhodesiska barn som fick gå i skolan tack vare att fonden förmedlade pengar. Men ”våra fångar” är också en aning paternalistisk. Genom att stärka lokala organisationer kan vi få det bästa resultatet, och då stärker vi deras egen människorättsrörelse. På det sättet hjälper vi indirekt alla fångar, säger han.

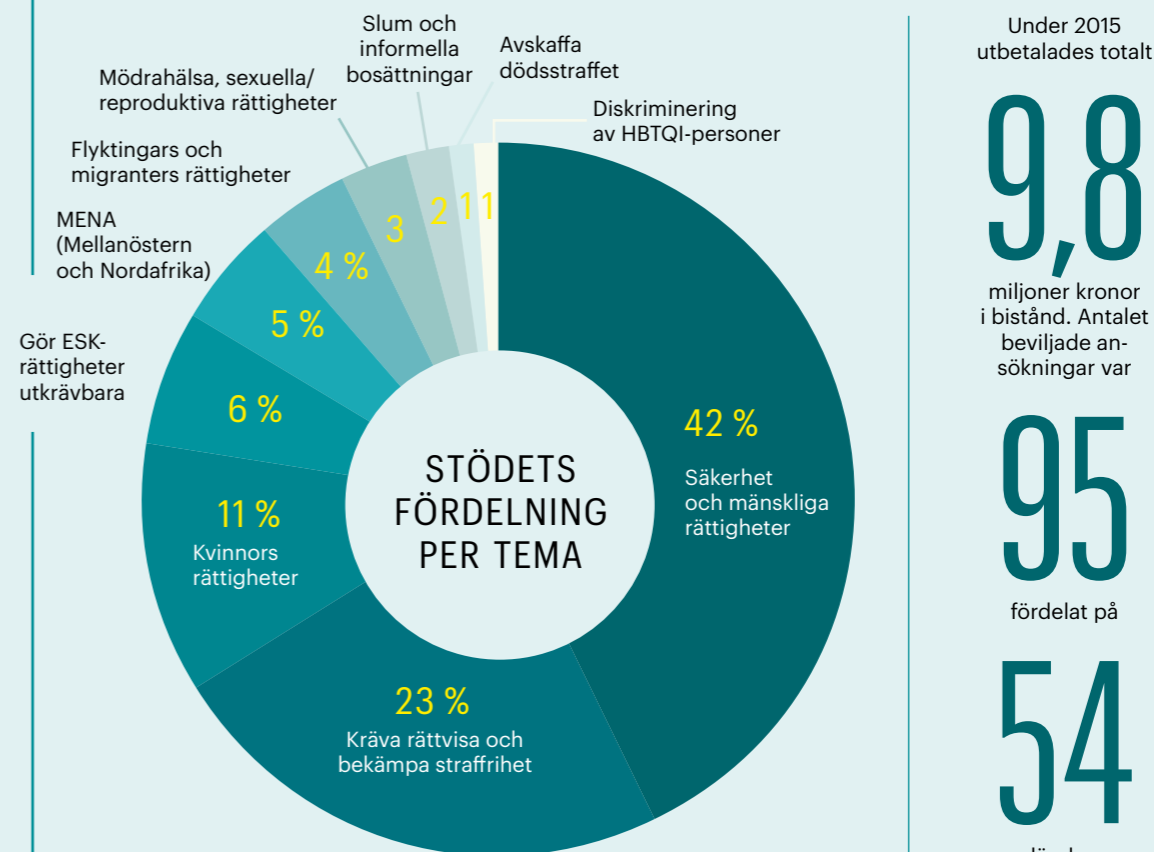
Ernesto Katzenstein kom själv till Sverige som politisk flykting från Uruguay. Ett av hans starkaste fonderelaterade minnen är också ett som väcker minnen från tiden i Uruguay innan militären tog makten 1973. Som politiskt aktiv greps Ernesto och utsat-

FD ORDFÖRANDE. Ernesto Katzenstein.

FOTO: VERA HÄGGBLUM

Amnestyfonden i siffror

Under 2015 utbetalades totalt

9,8

miljoner kronor i bistånd. Antalet beviljade ansökningar var

95

fördelat på

54

länder. De totala intäkterna uppgick till

16,5

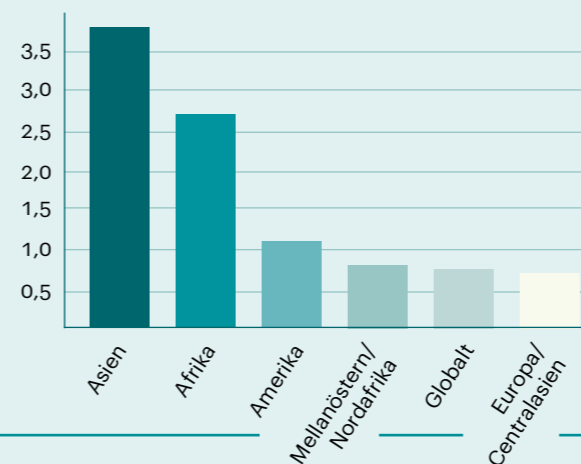
miljoner kronor, varav

5,3

miljoner kronor kom från ett extraordinärt stort arv.

UTBETALNINGAR PER VÄRLDSDEL

Siffrorna anges i miljoner SEK och utbetalades 2015.

Amnestyfonden har två heltidsanställda.

Varje termin tar fonden emot en praktikant som genomför en 20 veckor lång kvalificerad praktik.

FOTO: VERA HÄGGBLÖM

ANSTÄLLD. Gunilla Odin sköter det dagliga arbetet på fonden.

tes för misshandel. Då han efter en vecka i förhör fick träffa en advokat frågade denne "Har du blivit misshandlad?". "Ja, jag fick stryk", svarade Ernesto. "Vill du göra en anmälan?" blev följdfrågan från advokaten. – Äsch, vadå anmälan, har man gett sig in i leken får man leken tåla, tänkte jag. Jag ville förändra världen och tänkte att det här

var priset man fick betala, berättar Ernesto Katzenstein.

Då han för några år sedan besökte ett projekt som fonden hade gett stöd till i Rio de Janeiro i Brasilien, där man genom studiecirklar på temat mänskliga rättigheter fick före detta fångar och deras familjer att inse att polisen inte hade rätt att misshandla dem även om de hade begått brott, eller ha sex med dem bara för att de var prostituerade, kunde han plötsligt relatera till sitt eget liv.

– De här var människor som, liksom jag då jag som ung gav mig in i politiken, inte trott att de hade rättigheter. Det var fantastiskt att höra dem berätta att de förstätt att de visst hade rättigheter, och jag förstod hur viktigt det är att stärka människor och människorättsorganisationer, säger Ernesto Katzenstein.

Sedan de nya riktlinjerna för MR-bistånd antogs har fondens stöd också mer och mer anpassats efter Amnesty Internationals strategiska

”Om vi förmedlar pengar eller kommunicerar på ett dåligt sätt kan en person komma att gripas, torteras eller till och med försvinna för att den varit i kontakt med Amnesty.”

mål. Gunilla Odin, som sedan länge är anställd på fonden, berättar att nästan alla ansökningar idag går via det internationella sekretariatet.

– Det har blivit lite uppstramat, tidigare letade vi också upp organisationer själva, säger hon.

Rose-Marie Asker, som var aktiv i fondstyrelsen i olika omgångar mellan 1988–2004, och som var fondstyrelsens ordförande

under stora delar av 1990-talet, är inte helt nöjd med utvecklingen.

– Det är väl bra om vi arbetar strategiskt, men vi får inte glömma bort individerna. Allt måste väl inte nödvändigtvis hamna inom Amnestys strategi. Tidigare var det nog lite friare, säger hon.

Gunilla Odin upplever det dock som positivt att ha kraften av hela organisationen bakom sig i arbetet:

– Det bästa med arbetet för fonden är då vi når personer som ingen annan når och kan genomföra stöd, det ger en enorm tillfredsställelse. Det känns förstås ännu roligare då vi som organisation – ”One Amnesty” – gemensamt har jobbat med alla våra metoder och ser hur biståndet får en avgörande roll.

Ett sådant exempel är Claudia Medina från Mexiko, som lyftes fram som ett individfall inom ramen för Amnestykampanjen ”Stoppa tortyr”. Claudia Medina hade blivit godtyckligt frihetsberövad och utsatt för tortyr för att tvinga fram en falsk bekännelse, men frikändes till slut i februari 2015

från alla anklagelsepunkter med hjälp av försvarsadvokater från en lokal biståndsorganisation som Amnestyfonden bekostade.

Många av de fall Amnestyfonden stödjer går dock inte att lyfta fram på samma sätt som Claudia Medina. ”Fast det där får du inte skriva” är en mening som yttras av såväl Gunilla Odin som Ernesto Katzenstein både en och två gånger under intervjuerna.

– Om vi förmedlar pengar eller kommunicerar på ett dåligt sätt kan en person komma att gripas, torteras eller till och med försvinna för att den varit i kontakt med Amnesty. Vi måste alltid ta detta i beaktande, förklarar Gunilla Odin.

För Rose-Marie Askers del är en av drivkrafterna bakom hennes engagemang för de mänskliga rättigheterna just tacksamheten över att slippa rädslan som många av personerna hon kommit i kontakt med genom fonden tvingas leva med.

Rose-Marie Asker

NUMMER 4 2015. Claudia Medina intervjuas under sitt Sverigebesök.

AMNESTYFONDEN

- Stiftelsen svenska Amnestyfonden bildades 1966 på initiativ av Hans Alfredson och Tage Danielsson med intäkterna från revyn Å vilken härlig fred!
- Den första fondstyrelsen bestod av Hans Göran Franck (ordförande), Per Wästberg (vice ordförande), Ingrid Lilja (sekreterare) och Hans Michaeli (skattmästare).
- Fondstyrelsen utgörs idag av tio personer som utses av svenska sektionens årsmöte.
- Sedan den 1 januari 2004 bedriver Amnestyfonden och den svenska sektionen av Amnesty gemensam insamling, vilket för närvarande innebär att fonden får 11 procent av intäkterna och betalar 9 procent av insamlingskostnaderna.
- Amnestyfonden har två heltidsanställda.

STARTSKOTTET. Revyn "Å vilken härlig fred!" drog in 1 272 kronor och 99 öre i kollekt på premiären den 1 september 1966. Det blev grunden till Amnestyfonden.

► – Tänk att vi bor i ett land som Sverige där vi inte behöver vara rädda och gå och titta oss över axeln hela tiden. Vi har en trygghet och säkerhet här som vi ska vara väldigt glada över tycker jag, säger hon på mjuk värmländska.

Rose-Marie Asker tycker inte heller att det är konstigt att fondens verksamhet måste vara lite hemlighetsfull:

– Det där är så självklart. I en diktators ögon är det mycket värre om du skickar pengar till en person som inte klarar sig på egen hand än om du skriver ett brev till diktatorn. Men det där ändras ju också – på min tid kunde vi till exempel inte nämna att man gav pengar till Nigeria, det kan man ju idag.

För att hantera känslig information och skydda personerna som fonden har kontakt

med använder sig de anställda av olika krypteringsprogram och säkra chattar. Trots det finns det alltid en risk inbyggd i kommunikationen med mottagaren.

– Något som är väldigt obehagligt att konstatera är att det som vanlig dödlig handläggare, och inte IT-expert, inte helt går att skydda sig mot avlyssning och hackers. Men vi är otroligt försiktiga vad det gäller våra kontakter och har de mest kryptiska samtal för att inte försätta någon i fara, säger Gunilla Odin.

Processen att förmedla pengar till mottagaren är en annan svårighet för fonden. I och med att många människorättsförsvarare inte har tillgång till bankkonton måste pengarna gå via pengaförmedlingskontor och andra snabbfiler.

”Jag tänker med glädje på att Amnestyfonden finns kvar.”

Dessutom gäller det att kunna fatta beslut snabbt, i de fall personerna i fråga befinner sig i omedelbar fara och exempelvis måste fly eller gömma sig.

– Vi kunde inom loppet av bara några timmar fatta ett välinformerat beslut över telefon och få iväg pengarna till mottagaren, säger Ernesto Katzenstein.

Efter att pengarna skickats iväg via olika förmedlingstjänster kunde det dock komma in samtal från Tyskland där personen i andra änden av luren ställde frågor om på vilket sätt fondens representant kände mottagaren av pengarna, var de hade träffats och så vidare.

Ytterligare en sak som försvårar arbetet för fonden är de hårdare regelverk som införts under de senaste åren i syfte att bekämpa terrorism.

– Jakten på terrorister och pengatvättare är ett problem för oss då vi ska skicka pengar, det försvårar processen och gör den väldigt tidskrävande, konstaterar Gunilla Odin, som själv har blivit blockerad från ett pengaförmedlingskontor.

Aven under Mariannes Eyres tid var det ibland en grannlaga uppgift att få iväg stödet. Hon berättar bland annat att pengarna som grupperna samlade ihop och sökte bidrag till hos fonden skickades till de adopterade fångarna i Rhodesia via hemliga kanaler i London och sedan förmedlades via den kyrkliga organisationen Christian Care.

I och med att Amnestyfondens biståndsverksamhet många gånger är av känslig natur, har fonden stundtals hamnat lite utanför rampljuset. Gunilla Odin säger dock att fonden nu arbetar för att lyfta fram sitt arbete på ett tydligare sätt än tidigare:

– Vi jobbar på att vara lite mindre hemliga och visa vår del av MR-arbetet.

Ytterligare en anledning till att fonden inte syns så mycket är det gemensamma insamlingsavtalet från 2004, vilket innebär att fonden inte bedriver någon egen insamlingsverksamhet utan istället får ta del av 11 procent av den svenska sektionens intäkter.

– Insamlingsarbetet spelar ju en viktig roll i att förmedla vad du gör, säger Ernesto Katzenstein.

Han upplever också att sektionstyrelsen och fondstyrelsen har vuxit åt lite olika håll sedan år 2003, då de båda styrelserna skildes åt. Nu tycker han dock att situationen är på väg att förändras till det bättre och berättar att det pågår diskussioner kring ett nytt insamlingsavtal.

– Min förhoppning inför framtiden är att sektionstyrelsen och sekretariatet ska förstå värdet av att ha en verksamhet som fonden och vilket namn Amnestyfonden har gett den svenska sektionen inom Amnesty internationellt, säger han.

Tillbaka på Reimersholme håller Marianne Eyre upp lite mer saft ur glastillbringaren – minnena från åren på Amnesty är många och kräver sin tid och eftertanke. Nu följer Marianne inte längre aktivt fondens arbete, men då hon i samband med årsmötena läser igenom protokollen från sin gamla arbetsplats infinner sig en skön känsla.

– Jag tänker med glädje på att Amnestyfonden finns kvar och på alla dem som arbetar med att nå ut till så många hjälpbehövande som möjligt. Det känns fint nu när man själv måste släppa taget, säger Marianne Eyre. ■■■

En chockerande berättelse

OANPASSBARA MEDBORGARE. HISTORIEN OM FÖRFÖLJELSEN AV DE TJECKISKA ROMERNA

Hynek Pallas
Atlas

”ETT GRÄL i ett land långt borta mellan människor som vi inte vet någonting om”. Så beskrev den brittiske premiärministern **Neville Chamberlain** det Tjeckoslovakien han sålde ut till Nazityskland vid Münchenöverenskommelsen 1938. Dagens Tjeckien och Slovakien ligger dock mitt i Centraleuropa och dess medborgare är medlemmar i samma EU som Sverige tillhör. Journalisten **Hynek Pallas**, som har tjeckiskt ursprung, ger oss i ”Oanpassbara medborgare” en chockerande berättelse över romernas situation i främst Tjeckien.

Pallas granskar hur romerna behandlades under den tjeckoslovakiska demokratin före den tyska ockupationen och hans berättelse om vad som har hänt efter Samtetsrevolutionen 1989, då den kommunistregim som hade tillsatts efter Warszawapaktens inmarsch 21 augusti 1968 störtades, ger en biter slutsats att demokrati inte är någon garanti mot diskriminering och rasism. Skildringen av hur dagens Tjeckien förtränger hur romerna drabbades under andra världskriget är fasansfull. Pallas är oerhört detaljrik och han ger röst åt många romer vilket är en styrka men ibland också skapar en viss snårighet.

Den korta hoppfulla perioden efter 1989, då romerna sågs som en del av det folkliga upproret, har ersatts med förtigande, utstötning ur samhället från skolåldern och ett liv i misär medan våld, byggande av murar och hatdemonstrationer är majoritetssamhällets ansikte mot romerna.

ULF B ANDERSSON

En sann hjältesaga

SNOWDEN

REGI: **Oliver Stone**

SKÅDESPELARE:

Joseph Gordon-Levitt, Shailene Woodley, Zachary Quinto

LAND: **USA**

OLIVER STONE arbetade egentligen på ett långt framskridet spelfilmsprojekt om **Martin Luther Kings** liv – ett ämne han tidigare avhandlat i dokumentär form – men bytte spår för att istället berätta världsbekände visselblåsaren **Edward Snowdens** historia.

”Snowden” har ett biografiskt anslag och tar sin början årtal innan protagonisten som gett filmen dess titel kommit i kontakt med topphemliga övervakningssystem. Efter terroråden den 11 september 2001 vill den unge Edward Snowden tjäna sitt land och tar värning. Han skildras som nästan komiskt olämpad för soldatlivet. Slutligen bryter

han bägge benen och tvingas lämna armén. Men den naive idealisten får en ny chans att försvara USA mot sina fiender. Som digital krigare för CIA och NSA.

Snowden är precis så tafflig som genier typiskt är inom populärkulturen. Han är bländande intelligent men kan knappt koka pasta. Inom underrättelsetjänsten får han fullt utlopp för sin begåvning och gör kometkarriär.

Men ju mer av den ljusskygga verksamheten han får se desto större blir hans tvivel. Underrättelsetjänsterna visar sig ljuga för såväl det amerikanska folket som kongressen. Rättssäkerheten offeras på den nationella säkerhetens altare. I en värld där ingen brottsmisstanke krävs blir plötsligt alla behandlade som misstänkta.

Nya flickvännen **Lindsay Mills** – som i dag lever med Snowden i exilen i Ryssland – har sått frön av kritiskt tänkande och fått

Snowden att ifrågasätta det han själv kallar ”systemet”.

Oliver Stone lånar thrillerens dramaturgi, men här finns vare sig hämndlysten psykopat eller superskurk som planerar att ta över världen. Den hotande ondskan är istället de amerikanska underrättelsetjänsternas massövervakning – ansiktslös och allomfattande – som Stone gestaltar genom effektiv grafik.

Stones film är vare sig sofistikerad eller nyanserad. Den ställer inga svåra frågor. Det handlar om en ogenerad hjältehyllning av den ensamme idealisten som tar strid mot övermakten. Men den är samtidigt en ursinnig attack mot ett politiskt system som medvetet kränker mänskliga rättigheter, stöpt i en Hollywood-form som förhoppningsvis kan nå en bredare publik än **Laura Poitras** Oscarbelönade dokumentär **Citizenfour**.

Det är angeläget, för som Snowden själv säger i filmen: detta kan bara stoppas om människor får veta.

IVAR ANDERSEN

SÅ HAR IS VÄXT FRAM

UNDER DEN SVARTA FANAN. DRIVKRAFTERNA BAKOM DET NYA JIHAD

Sami Moubayed
Översättning: **Stefan Lindgren**
Karneval förlag

DEN SENASTE TIDEN har IS, Islamiska staten lidit en rad nederlag i Irak, Libyen och Syrien. I en analys den 17 juni, publicerad på The Century Foundation, pekar Syrienkännaren **Aron Lund** på att den koalition som nu bekämpar IS alla har sina egna syften och att IS troligen kommer ha en dragningskraft på sunnimuslimerna i arabvärlden i årtionden framåt. Det är nyttigt att läsa den syriske historikern **Sami Moubayed**s väldokumenterade ”Under den svarta fanan” för att förstå bakgrunden till dagens kalifat under ledning av **Abu Bakr al-Baghdadi** och den rörelse som skapat sådan fruktan i många länder men också attraherat tusentals kvinnor och män från Indonesien till USA.

Moubayed söker och förklarar de historiska rötterna i Syrien

där auktoritära regimer fick delar av Muslimska brödrskapet att övergå till väpnad kamp och upproret i Hama 1982 av Baathregimen krossades hänsynslöst. När USA invaderade Irak 2003 gav **Bashar al-Assad** stöd till jihadisterna som från Syrien kunde gå in i Irak där diskrimineringen av sunnimuslimerna och upplösandet av det irakiska Baath-partiet och armén skapade grogrunden för al-Qaida att etablera sig. Moubayed ger också utrymme åt den religiösa dimensionen av det nya kalifatet men konstaterar krasst att det är sekulära sunnimuslimska krafter från **Saddam Husseins** regim som ligger bakom IS stora framgångar genom att de nu erbjuder sina militära och taktiska kunskaper till jihadisterna. En styrka i Moubayed bok är också de intervjuer han har gjort med alla aktörer. Slutsatserna är pessimistiska då Moubayed konstaterar att det gamla samhället svikit dem som nu ger sitt stöd till IS. Det är bara att tacksamt konstatera att Karneval gett oss ännu en bra kunskapskälla för att förstå det som händer nu.

ULF B ANDERSSON

LÄSVÄRDA RÖSTER

ISIS: VAD ÄR DAESH? OM DEN NYA TERRORISMEN

Red: **Eric Fottorino**
Översättning: **Mats Forsgren**
Vaktel förlag

I FRANKRIKE har attackerna från jihadisterna liksom det koloniala förflutna och det stora antalet som rest för att ansluta sig till IS, Islamiska staten, gett upphov till både politisk strid och en debatt kring orsaker och framtiden.

I tidskriften **Le 1** görs försök att ge svar på de många frågor som är aktuella och nu får vi dem på svenska.

Förvisso är några av frågeställningarna specifikt franska men det är ändå intressanta svar som ges. Här presenteras många perspektiv; tankar hos de som strider i norra Irak mot IS, antisemitismen, bakgrunden hos franska IS-resenärer samt om klyftan mellan shia och sunni någonsin kan överbryggas.

ULF B ANDERSSON

Utmärkt bakgrund

ROTEN TILL DET ONDA. UPPDELNINGEN AV MELLANÖSTERN 1916-2016

Ingmar Karlsson
Historiska Media

SOMMAREN 2014 lade

Islamiska staten, IS, ut en propagandavideo där en skäggig IS-medlem av chilenskt ursprung och bosatt i Norge symboliskt rev upp gränsen mellan Syrien och Irak. Det var sommaren när **Abu Bakr al-Baghdadi** hade intagit miljonstaden Mosul och utropat ett kalifat efter att tiotusentals irakiska soldater tagit till flykten. IS kunde stolta proklamera att Sykes-Picot-avtalet nu var upphävt. I "Roten till det onda" beskriver författaren och diplomaten **Ingmar Karlsson** utan förenklingar och med en saklighet, kryddad med en återhållen vrede, hur omvärldens glupska agerande har påverkat folken i Mellanöstern. Den 8 maj 1916 var Storbritannien och Frankrike så säkra på det Osmanska rikets nederlag i Första världskriget att förhandlingarna **Mark Sykes** och **François Georges-Picot** med hjälp av linjal delade upp Mellanöstern i intressesfärer. Samtidigt lurades araberna att resa sig mot osmanerna med hjälp av britten **Lawrence av Arabien** mot löftet om självständighet. Kurder fick vaga löften om en eventuell egen stat och britterna gav i Balfourdeklarationen 1917 judarna löfte om ett nationellt hem i Palestina.

Ingmar Karlsson tecknar övertygande en bild av hur lite de internationella aktörerna tycks ha lärt av historien medan nya humanitära katastrofer skapas. Pessimistiskt slår han fast att under en överblickbar framtid blir Mellanöstern för omvärlden "snarare ett tillstånd att förhålla sig till än ett problem som går att lösa".

ULF B ANDERSSON

UTOMRÄTTSLIG AVRÄTTNING. **Utrikesminister Hillary Clinton följer operationen när Usama bin Ladin dödas.** FOTO: PETE SOUZA/WHITE HOUSE

USA:s nästa president?

DROTTNINGEN AV KAOS. HILLARY CLINTON OCH USA:S UTRIKESPOLITIK

Diana Johnstone

Översättning: **Lars Ohlsson**
Karneval förlag

FÖR DEN SOM inte är

inbiten biologist så finns det anledning att behålla en stark dos av skepsis mot demokraternas presidentkandidat **Hillary Clinton**. Detta oavsett hur mycket fasa republikanen **Donald Trumps** olika uttalanden än inger.

Det bör påpekas att jag var mycket kritisk mot **Diana Johnstones** förra bok "Dårarnas korståg: Jugoslavien, Nato och västliga villfarelser" men att jag välkomnar en rejäl granskning av en politiker som Hillary Clinton som i senaten och som utrikesminister varit en krigsivrare, definitivt deltagit i beslut om utomrättsliga avrättningar och eventuellt genom Clinton Foundation, som hon driver tillsammans med maken **Bill**, är en mutkolv. Hillary Clintons förhållande till sanningen är också välkänt svajig. I DN den 9 september pekar **Michael Winiarski** på hur Clinton i debatten med Trump föregående dag sagt att USA "aldrig mer" kommer sända markstyrkor till Irak och Syrien om hon blir vald. "Hon nämnde inte att USA i dag har 6 000 soldater i Irak och minst 300 i Syrien" påpekar Winiarski slyrligt.

Johnstone har en passionerad avsky för USA:s utrikespolitik och

ger många exempel på hyckleriet där vackra ord om mänskliga rättigheter och inte minst kvinnors rättigheter läggs ut som dimridåer för andra intressen. Och Johnstone spyr galla över **Suzanne Nossel**, som hämtades från Clintons utrikesdepartement för att år 2012 bli chef för Amnesty Internationals sektion i USA innan hon efter ett år fick sparken från Amnesty. Då hade Amnesty hunnit hylla Natos krigsinsatser i Afghanistan för kvinnors rättigheter. Johnstones påstående att Guantánamo inte fått lika stor uppmärksamhet av Amnesty som Pussy Riot (som Johnstone avskyr) i Moskva känns överdrivet.

Johnstone är övertygande i beskrivningarna av Clintons agerande vid kuppen i Honduras 2009, kriget mot Libyen 2011 där Nato och dess allierade, Sverige och en rad arabstater, missbrukade ett FN-mandat för att med hjälp av rebeller byta regim och kasta ut Libyen i ett kaos. Dock förtas värdet av hennes analyser av en världsbild där **Putin** i Ryssland, **Milosevic** i Serbien, hutu-regimen i Rwanda och **Khadaffi** alla ses som offer för USA:s aggression. Och när kampen för hbt-rättigheter förlöjligas av Johnstone framstår hon som inskränkt. Johnstone gillar också konspirationer, som "en vild, men förbisedd, hypotes" att ukrainska nationalisterna sköt ner det civila planet MH17 då de trodde att det var ett plan med Vladimir Putin ombord.

ULF B ANDERSSON

”Niqab förbjuds i Mosul”

Islamiska staten, IS, rapporterades i början av september ha förbjudit kvinnor att bära niqab när de besöker myndighetsbyggnader i Mosul i Irak, som är säte för kalifatet. Istället ska kvinnor bära handskar och flor vid besök. Enligt källor i Irak som citeras av flera tidningar ska anledningen vara att kvinnor med heltäckande klädsel har dödat flera ledare i IS. I offentlig gatumiljö i Mosul består dock kravet på niqab för kvinnor. Niqab och burka har också förbjudits i flera europeiska länder.

”Inga framgångsrika terrorattacker före Obama”

I USA skärps tonläget inför presidentvalet i november. I augusti presenterade republikanen **Rudy Giuliani** partiets presidentkandidat **Donald Trump** och gick till hårt angrepp mot president **Barack Obama** och demokraternas kandidat **Hillary Clinton** och sade att ”inga framgångsrika terrorattacker från radikala islamister” ägde rum i USA innan Obama blev president. Giuliani fick kritik för att han ”glömde” al-Qaidas attack mot New York den 11 september 2001 då han själv var borgmästare i staden.

”I sinom tid begrep jag att politiskt korrekt fått en helt ny innebörd på danska. Det betydde helt enkelt att vara alltför arabvänlig eller tolerant mot islam”

Jan Guillou analyserar begreppet ”politiskt korrekt” i Aftonbladet den 7 augusti.

”Jag vet inte vilka förövarna var”

Polens utbildningsminister **Anna Zalewska** uttalar sig i polsk TV i juli om massakern i Jedwabne där polacker den 10 juli 1941 mördade hundratals judiska invånare. Sanningen om vad som hände har de senaste 15 åren belysts genom forskning men den nationalkonservativa regeringen i Polen vill nu skriva om historien och utpeka tyskarna som skyldiga.

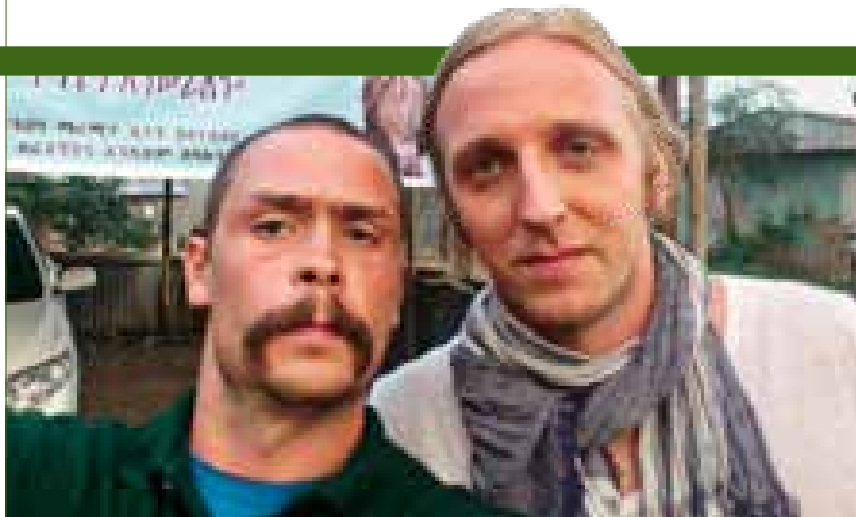

FOTO: JOHAN PERSSON / KONTINENT / TT

KALITYFÄNGELSET I ETIOPIEN: Johan Persson och Martin Schibbye har fått besked att de är benådade.

TEATER OM KALITYS FÅNGAR

En ny teaterpjäs ska ge röst åt fångarna i det etiopiska Kality-fängelset.

 Sedan **Martin Schibbye** och kollegan **Johan Persson** fängslades år 2011 har det blivit ännu svårare för journalister att arbeta i Etiopien. I teaterpjäsen ”Kalit” berättas historier från 20 personer som alla har passerat genom fängelset.

– Jag kommer att läsa egna texter, men framför allt vill jag vrida strålkastaren mot dem som fortfarande sitter fängslade eller som nyligen har släppts. Jag vet att den största skräcken man har där inne är att bli bortglömd, säger Martin Schibbye.

Det var han som tog initiativ till teaterpjäsen, som är ett samarbete mellan Riksteatern och Amnesty. Pjäsen kommer att turnera i Sverige under våren 2017. Den ska visas på 20 platser och på varje ort medverkar en lokal journalist tillsammans med Martin Schibbye och två skådespelare från Riksteatern.

– Vi vill koppla berättelserna till verkligheten för journalister

här i Sverige. Vi behöver påminnas om att det fria ordet är en grundpelare för demokratin, berättar **Måns Lagerlöf**, teaterchef på Riksteatern.

De flesta av berättelserna i pjäsen kommer från journalister som har släppts från Kalit, men det finns också texter från personer som fortfarande sitter fängslade.

Martin Schibbye lyfter särskilt fram bidragen från hans cellgranne **Reeyot Alemu**, som frigavs i juli 2015 efter att ha suttit fängslad i fyra år.

– Vi såg henne på rastgården. Hon gick med högburet huvud och verkade obruten, säger han.

I fängelset överlämnade Reeyot Alemu en tändsticksask med ett brev där hon bad att de, om de blev släppta först, skulle berätta för världen att hon är journalist, inte terrorist.

I anslutning till teaterpjäsen kommer Amnesty att visa en utställning om yttrandefrihet, med koppling till den kommande kampanjen om situationen för människorättsförsvarare.

CHARLIE OLOFSSON

UKRAINA, SPRÅK OCH NATIONALITET

Hej!
Jag är medlem, läser Amnesty Press med intresse, den ger mycket bra information som annars sällan syns, och tycker att organisationen åstadkommer mycket bra och har stor integritet.

Jag är militärtolk och har lång erfarenhet av arbete med och i före detta Sovjetunionen.

I nr 2 av tidskriften togs Ukraina och Ryssland upp och jag tycker två påpekanden behövs.

1) I numret uppges att 78 procent är ukrainare och 17 procent ryssar av befolkningen i Ukraina. Uppdelningen i "ukrainare" och "ryssar" är knappast den mest väsentliga för situationen i landet. Polariteten mellan de som har ukrainska som vardagsspråk och vars kärna finns i nordväst, och de som har ryska som vardagsspråk och som har sin kärna i öster, söder och de flesta större städer, och som avspeglar skilda historiska öden, är däremot mycket central för att beskriva läget.

Denna polaritet avspeglas till exempel i valresultat.

Resultat från Kievs internationella sociologiska institut, KIIS, av en undersökning år 2012, som inkluderade Krim och Donbass, visade för landet som helhet att 44 procent talar ukrainska hemma, 38 procent ryska, 14 procent båda språken i lika hög utsträckning och 3 procent ett annat språk. Enligt en undersökning från år 2010 talar, skriver och läser obehindrat 76 procent ryska och 69 procent ukrainska.

De procenttal ni angav rör nästan säkert begreppet "nationalitet", som i före detta Sovjetunionen har en annan betydelse än hos oss. Det handlar om vilka etniska rötter man har, långt tillbaka, men har mindre att göra med vilket språk man använder. För att tillskrivas en viss nationalitet behövs en person eller dennes föräldrar aldrig ha talat sin nationalitets språk, bara ha en förälder av samma nationalitet.

KIIS ville vid kontakt angående språkdata ovan framhålla att frågan om ryskans status inte är det problem som i undersökningar mest oroar landets befolkning.

2) Peter Pomerantsev, vars bok "Ingenting är sant" ni recenserar i nummer 2, är en mycket kontroversiell person med nära koppling till den neokonservativa rörelsen i USA med dess program med aktiv påverkan, militär intervention med mera. Här är två artiklar som ger perspektiv, varav den första kommer från en mycket respekterad tidskrift.

<https://www.thenation.com/article/neo-mccarthyism-and-us-media/>

<https://pando.com/2015/05/17/neocons-2-0-the-problem-with-peter-pomerantsev/>

Med vänlig hälsning,

MW

SVAR:

Vi tackar för detta klagörande om språk och nationalitet och vidarebefordrar gärna lästipsen om Peter Pomerantsev.

Red

Boken om dödsstraffet

Dömd till döden, Carlsson förlag, ca 400 sidor, utkommer i september

Lars Åke Augustssons **Dömd till döden – dödsstraffet i går, idag, i verkligheten** är en utförlig bok om dödsstraffets historia, om dödsstraffet i dagens värld, som detta tillämpas framförallt i Asien och Mellanöstern men även i USA.

Boken inleds och avslutas med två djupt personliga berättelser, om en vän som blir fri efter att oskyldigt dömts till döden och en vän som avrättas inför författarens ögon.

Lars Åke Augustsson har sedan 1999 skrivit böcker, artiklar och hållit föredrag om dödsstraffet. Han har en hemsida med fakta och nyheter om dödsstraffet i världen: www.dodsstraff.se. Via den kan han också kontaktas för möten och föredrag!

FATTA PENNAN

VARJE ÅR UTFÄRDAR Amnesty International hundratals blyxtaktioner. Det kan handla om samvetsfångar som har fängslats, dödsdömda fångar där en avrättning är nära

förestående, flyktingar som vägras söka asyl eller hotad yttrandefrihet. Amnesty Press väljer ut tre fall i varje nummer.

Samvetsfånge straffas efter arbetsvägran

BLOGGAREN och människorättsförfvararen **Tran Huynh Duy Thuc** har sedan maj 2009 suttit fängslad och har dömts till 16 års fängelse för "stöld av telefonlinjer" och statsfientlig propaganda. Myndigheterna har erbjudit frigivning om han emigrerar till USA men han har vägrat. I maj förflyttades han till ett fängelse i norra Vietnam efter arbetsvägran i protest mot avsaknaden av rättssäkerhet i Vietnam. Brevkontakten med familjen, som bor i Ho Chi Minh-staden i södra Vietnam, har försvärats.

SKRIV TILL:

Prime Minister
Nguyen Xuân Phúc
Prime Minister's Office
Hà Noi, Vietnam

Your Excellency,
It has come to my knowledge that the human rights defender and prisoner of conscience Tran Huynh Duy Thuc has been transferred to a remote prison in northern Viet Nam.

I call on the authorities to release Tran Huynh Duy Thuc immediately and unconditionally as he is a prisoner of conscience held solely for exercising his right to freedom of expression and opinion.

Further, I urge the authorities to ensure that while detained, Tran Huynh Duy Thuc is treated in accordance with the UN Nelson Mandela Rules for the treatment of prisoners.

Finally I urge the authorities to move Tran Huynh Duy Thuc' to a detention facility closer to his family, and allowfull access to them through visits and correspondence, as well as access to a lawyer and medical treatment as necessary.
Respectfully yours,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 7 oktober.

Asylsökande ska skickas till Etiopien

SEDAN I NOVEMBER 2015 har protester pågått i regionen Oromia i Etiopien och den 7-8 augusti rapporteras många ha dödat vid protester i Oromia och Amhara. En del etiopier har flytt till grannlandet Djibouti men nu har Amnesty fått trovärdiga rapporter om att hundratals asylsökande och flyktingar från Etiopien samlats ihop och satts i förvar i syfte att skicka tillbaka dem till Etiopien. Summariska deportationer ska redan äga rum dagligen. Amnesty varnar för att flyktingar riskerar tortyr och misshandel om de skickas till Etiopien.

SKRIV TILL:

Executive Secretary of National Office for Assistance to Refugees and Affected People (ONARS)
Mr. Hussein Hassan Darar
Zone Industrielle BP 55
Djibouti
Fax: +253 21 35 09 14

Dear Sir,
Allow me to express my concern at reports that Djiboutian police have been rounding up and detaining Amhara and Oromo Ethiopian refugees with the aim of deporting them back to Ethiopia. The asylum seekers and refugees face a real risk of torture and other forms of ill-treatment upon their return, and therefore I call on the Djiboutian authorities to immediately cease all deportations of Ethiopian asylum seekers and refugees.

I also call on the authorities to release detained asylum seekers and refugees, and respect, protect and fulfil their rights as asylum seekers and refugees, in particular the right to non-refoulement.
Respectfully yours,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 7 oktober.

Biafra-aktivist sköts och fördes bort

DEN 16 AUGUSTI kom fem beväpnade män, troligen från säkerhetstjänsten, till 30-åriga **Sunday Chucks Obasis** hem i Amuko Nnewi i delstaten Anambra i Nigeria. Enligt familjen och andra vittnen sköts Sunday Chucks Obasi och fördes sedan bort i en av angrifarnas bilar. Familjen har sökt på polisstationer i delstaten men inte fått några svar och befarar att det handlar om ett påtvingat försvinnande. Den bortförde mannen är aktiv i IFOB, som arbetar för ett självständigt Biafra i sydöstra Nigeria. Biafra gjorde 1967-1970 ett försök att bryta sig ur Nigeria.

SKRIV TILL:

Director General Lawal Daura
State Security Service
Nigerian Presidential Complex
Aso Rock Presidential Villa
Federal Capital Territory
Abuja
Nigeria

Dear Director General,
Sunday Chucks Obasi, member of the campaigning groups IPOB, Indigenous People of Biafra, was abducted from his home in Amuko Nnewi, Anambra on 16 August by five men suspected to be security agents. According to witnesses he was shot and then put into a vehicle and driven away.

I urge the authorities to immediately disclose the whereabouts and fate of Sunday Chucks Obasi. If he is detained he should be released unless he is promptly charged with a recognizable criminal offence, in line with international law and standards.
Respectfully yours,

DATUM: Kontakta Amnesty Press om du tänker skriva efter 7 oktober.

Ovanstående värdjandebrev finns också på amnestypress.se (längst upp i högra hörnet).

Spara med hjärtat

Låt pengarna växa samtidigt som de verkar för en god sak. Nu kan du spara i Humanfond helt utan avgift. Du bidrar med två procent av din fondförmögenhet till Amnestys viktiga arbete. Humanfond placerar i svenska företag som tar ansvar för vår omvärld genom ett bra hållbarhetsarbete.

Läs mer på swedbank.se/humanfond

MÄLARDALENS AKTIVISTER VILL “TÄNDA FLER LJUS I TAGGTRÅDEN”

I Mälardalen engagerar sig både unga och äldre i Amnesty. Vid årets början bestod distrikt Mälardagen av två arbetsgrupper - en i Västerås och en i Kolbäcksådalen (Virso). Under våren har det startats en skolgrupp på Carlforsska gymnasiet i Västerås med engagerade ungdomar som samarbetar med de andra grupperna i det utåtriktade kampanjarbetet.

Västeråsgruppen deltar på olika sätt i Amnestys arbete för mänskliga rättigheter i Syrien, Colombia, Ryssland, Eritrea och Egypten. Gruppen arbetar mycket utåtriktad och gör även skolbesök där man informerar om mänskliga rättigheter.

Ungdomsgruppen arbetar med utåtriktade kampanjer på skolan men deltar också i samarbeten med övriga distriktet.

I Virso deltar gruppen i Amnestys arbete för mänskliga rättigheter i Ryssland och Burundi. Gruppen gör även utåtriktade aktiviteter och planerar just nu kampanjarbetet inför Skriv för Frihet, Amnestys årliga kampanj för individfall. Även Virsobgruppen besöker skolor.

Mälardalens aktivister präglas av engagemang, kunskap (arbetsgrupperna har varit verksamma i ca 30 år) och nyfikenhet - vi välkomnar gärna nya aktivister till våra grupper och hjälper gärna till att bilda nya. Välkommen att bli en av oss!

KONTAKTA OSS!

Kontaktperson för distriktet är Ingvar Graflund, ingvar.graflund@telia.com

Kan en lott förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna?

Vår övertygelse är att världen blir bättre med starka ideella organisationer. Det är därför vi driver ett lotteri och fördelar överskottet mellan 55 ideella organisationer som arbetar för att förbättra villkoren för människor, djur och natur. Bland dem finns Amnesty International.

Sedan PostkodLotteriet startade 2005 har organisationerna fått dela på drygt sju miljarder kronor. 113 miljoner har gått till Amnesty.

Hur är det då, kan en lott förhindra brott mot de mänskliga rättigheterna? Nej, tyvärr. Det vore väldigt förenklat att se det på det sättet. Men den som köper en lott i PostkodLotteriet bidrar i alla fall till att viktiga organisationer kan göra bra saker, som till exempel att kämpa för att de mänskliga rättigheterna ska gälla för alla, alltid, och hjälpa de som drabbas av brott mot dessa rättigheter.

Stort tack Amnesty för allt ni gör, och stort tack alla lottköpare som möjliggör så mycket!

#postkodeffekten

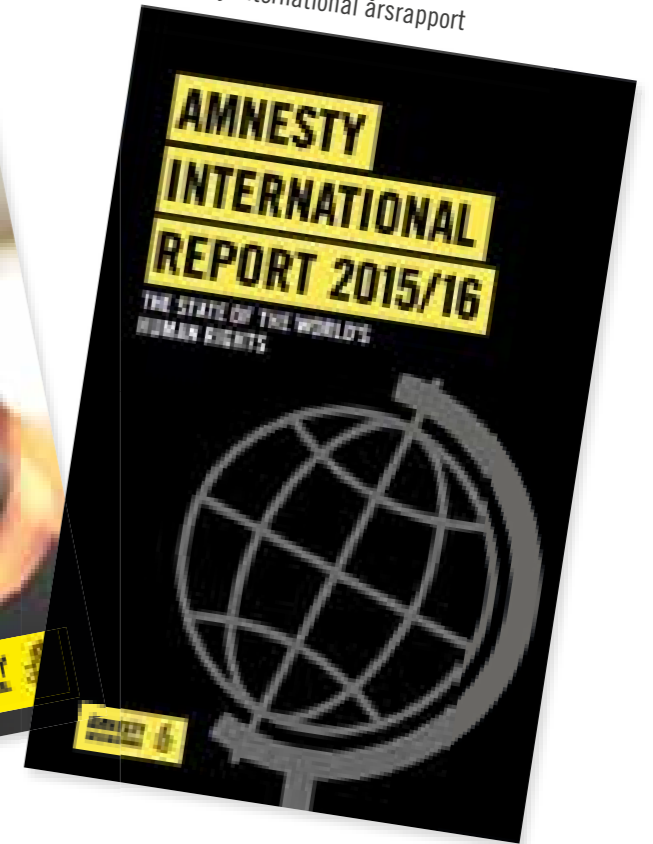
Rickard Sjöberg är programledare i PostkodMiljonären och delar ut guldkuvert till glada vinnare i PostkodLotteriet.

Svenska sektionens årsberättelse med årsredovisning

Amnesty International årsrapport

BESTÄLLNINGSKUPONG

Beställ Amnestys årsrapport 2015/2016.

Rapporten beskriver människorättssituationen i 160 länder och innehåller även sammanfattningar för varje världsdel. Kostnad 200 kr + porto.

- Ja, jag beställer Amnestys årsrapport
- Ja, jag beställer svenska sektionens årsredovisning 2015.
Vi skickar den mot portokostnad.
- Ja, jag vill prenumenera på Amnesty Press.
4 nr per år kostar 200 kr. Skicka mig ett inbetalningskort. Som medlem får du Amnesty Press automatiskt.

FÖR- OCH EFTERNAMN:

ADRESS:

POSTNUMMER OCH ORT:

TELEFONNUMMER:

Beställ via e-post: distributionen@amnesty.se eller skicka in kupongen i ett kuvert till Amnesty International, svarspost 110 610 800, box 4719, 116 92 Stockholm

**DU FÖLJER VÄL AMNESTY PRESS
PÅ FACEBOOK?**

Bästa mottagare på Åland

Bli månadsgivare för de mänskliga rättigheterna via Amnesty Finland!

Som Amnesty-givare på Åland får du Amnesty Press fyra gånger om året.

Finlands tvåspråkiga sektion behöver din insats.

Kom med! amnesty.fi/sv

LOKAL NÄRVARO GER ÖKAD KUNSKAP

I somras nåddes vi av nyheten att åtal väckts mot ordföranden för Amnesty i Thailand, Porpen Khongkaonkiet. Tillsammans med två andra människorättsförsvarare anklagas Porpen för förtal för att ha publicerat en rapport om tortyr utförd av den thailändska säkerhetstjänsten. Amnesty kräver att åtalet omedelbart läggs ned.

För att vara en trovärdig och effektiv organisation behöver Amnesty befinna sig där kränkningar av mänskliga rättigheter sker. Vi behöver vara på plats för att utreda kränkningar, och vi behöver ha lokal kännedom och förankring för att på bästa sätt kunna påverka beslutsfattare och få till stånd en förändring. Men att vara på plats där kränkningarna sker kan vara utmanande. På många platser faller staten i att skydda människorättsförsvarare från kränkningar, hot och våld från andra grupper, och på en del ställen utgör staten själv ett hot mot verksamheten.

I många år arbetade Amnestyaktivister inte med kränkningar i det egna landet, utan koncentrerade sig på att motverka kränkningar i andra länder. Internationell solidaritet har sedan starten 1961 varit, och är än idag, ett av våra kärnvärden. När organisationen har växt och tyngdpunkten i organisationen börjat skifta från Europa och USA till globala syd har dock behovet av och engagemanget för arbete med kränkningar i det egna landet växt. För att öka den lokala kunskapen och närvaron har Amnesty de senaste åren därför arbetat med att starta upp verksamhet i länder där vi tidigare inte haft någon permanent närvaro.

I de flesta länder där Amnesty finns idag har verksamheten startat underifrån med några gräsrotsaktivister som så småningom byggt upp en organisation med

demokratiska strukturer och anställd personal. I en del länder gör dock politiska, ekonomiska och sociala förutsättningar det svårt att etablera sig den vägen. Samtidigt är detta ofta länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter är vanligt och Amnesty skulle kunna göra en positiv skillnad. Därför använder Amnesty nu gemensamma resurser för att starta upp verksamhet i några av de här staterna, bland annat Indien och Brasilien. Vi utlokaliserar också vår gemensamma personal på det internationella sekretariatet, som tidigare funnits i London, till regionala kontor världen över. Kontoren ska öka vår förståelse för den regionala kontexten, stötta den lokala verksamheten och göra vårt arbete för mänskliga rättigheter mer effektivt.

Trots säkerhetsrisker och politiska svårigheter behöver vi fortsätta utmana våra invanda arbetssätt och med internationell solidaritet som vår ledstjärna öka vår lokala relevans. Amnesty ska vara en stark global organisation med stor lokal närvaro. Där människorättsförsvarare i Sverige kan agera mot kränkningar i El Salvador, människorättsförsvarare i Sierra Leone kan agera mot kränkningar i Sverige och vi alla tillsammans står upp för utsatta människorättsförsvarare som thailändska Porpen Khongkaonkiet.

TORA TÖRNQUIST, ORDFÖRANDE

POSTTIDNING B

Avsändare:
Amnesty International
Box 4719
116 92 Stockholm

Begränsad eftersändning.
Vid definitiv eftersändning återsänds
försändelsen med den nya adressen
på baksidan (ej adressidan):

ANNONS

TRÄFFA AMNESTY I HÖST

AMNESTY PÅ BOKMÄSSAN

Den 22-25 september anordnas bokmässan i Göteborg. Vår monter hittar du på **Internationella Torget H02:22** där du kan delta i vårt traditionella boklotteri eller agera för mänskliga rättigheter genom att skriva under vår namninsamling för yttrandefrihet.

SEMINARIER PÅ INTERNATIONELLA TORGET:

Fredag 10.40 – 11.00

- ▶ **EUROPARÅDET OCH EU – ÅR ASYL RÄTTEN PÅ VÄG ATT FÖRSVINNA?**

Lördag 09.15 – 10.00

- ▶ **FRUKOSTSEMINARIUM – KALITY, RÖSTER SOM VÄGRAR TYSTNA**

Söndag 15.00 – 15.20

- ▶ **YTTRANDEFRIHETENS PRIS**

AGERA MOT DÖDSSTRAFFET

Amnestygrupper runt om i landet kommer uppmärksamma och protestera mot dödsstraffet i USA i samband med den internationella dagen mot dödsstraff, den 10 oktober. I kalendariet på www.amnesty.se kan du hitta mer information om var du kan träffa oss.

AMNESTY PÅ MR-DAGARNA

Den 17-19 november deltar Amnesty på Mänskliga Rättighetsdagarna i Malmö. Läs om vårt program i Amnestys kalendarium www.amnesty.se.

"It's not my execution, it's my murder"

Kevin Cooper, som dömdes till döden 1985 i Kalifornien USA, i en intervju med NBC News.